

מפתחות ענינים - אות נ'

נאמנות המוכר לומר למי מכר

הסוגיא של נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי וכו'.

קידושין ד': של"ג.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ז - מ"ח.

הטעם למה הוא נאמן בזמן שמקחו בידו. ב"מ: פרק שנים אוחזין מ"ב.

שהמוכר נאמן אע"פ שהוא בעל דבר כיון שאין לו נגיעה והנאה.

קידושין ג': מ' סק"ג.

דברי רש"י דאיירי כששני הקונים תובעים.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ז סק"א.

דברי רש"י ש"נקט זווי מתרוייהו" איירי ששניהם נתנו דמים "שלמים".

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ז סק"ב.

פירושו של רש"י דאיירי שעוד לא עשו קנין אלא איירי לענין מי שפרע.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ט, מ"ח (קטע "ועכ"פ").

"אין מקחו בידו": דברי רש"י דאיירי כששני הקונים אוחזין.

קידושין ד': של"ג.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ח סק"א סק"ב.

ביאור הציור של נקט זווי מחד: האם הוא מודה שהקונה השני הוא זה שנתן את המעות רק שהוא טוען שהי' בעל כרחו של המוכר, או האם הם סותרים זה את זה בנוגע למי נתן את המעות.

ב"מ: פרק שנים אוחזין מ'.

שבנקט זווי מחד הרי המוכר נאמן אפילו נגד הוכחת מתן מעות, כלומר שנאמן לומר שנקט מחד אבל נתרצה להשני.

ב"מ: פרק שנים אוחזין מ"ג.

שיטת רש"י שהיכא שנקט זווי מחד הרי

הוא נאמן אפילו אם אין מקחו בידו, ודברי הר"ן דהיינו רק אם עוד לא הלכו מלפניו, ודברי הבית הלוי על זה.

קידושין ד': של"ג.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ח סק"ב, מ"א, מ"ב, מ"ג.

שיטת רש"י שבנקט זווי מתרוייהו ואין המקח בידו אינו נאמן: בענין אם לפעמים הרי הוא נאמן לכל הפחות כעד אחד.

קידושין ד': של"ג (קטע "מיהו לכאורה" ולהלן שם).

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ח, פ"ג סק"א.

בענין נקט זווי מתרוייהו ועודנו בידו, דנאמן, מה הי' הדין אילו לא הי' נאמן.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ט סק"ב.

פסקו של המחבר דהיכא שהמוכר אינו זוכר ממי קיבל מדעתו וממי קיבל בעל כרחו, הדין הוא שהוא נותן להם והם עושים יחלוקו.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ט סק"ב (קטע "ועכ"פ גם בלא"ה").

בענין היכא שנקט המוכר זווי מתרוייהו, ואחד מהקונים מודה שהוא זה שנתן את הכסף בעל כרחו של המוכר, ותובע כספו בחזרה, והמוכר טוען שהוא זה שנתן מדעתו, האם מיקרי שהקונה עושה הודאת בעל דין ונאמן, או האם מיקרי שתובע את כספו ואינו נאמן.

ב"מ: פרק שנים אוחזין ל"ז סק"א.

נבוכדנצר

בענין למה נענש, הלא כן נגזר על כלל ישראל.

(יבמות ב': תי"ט קטע "והנה הרמב"ן").

(כתובות ב': שני' סקי"ז קטע ראשון).

סנהדרין: (פתיחה לפרק חלק ח' סקי"ז קטע ראשון וקטע "ברם לכאורה"), שס"ז (קטע "והנה עיין ברמב"ן").

ע"ז: י"ב (קטע "והנה הרמב"ן בפר' לך לך").

(אבות: ע"ט (קטע "עוד הביא"), (פ*) סקי"ז קטע ראשון וקטע "ברם לכאורה").

חומש: פר' לך לך, וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי (ט"ו, י"ד). (פר' ויצא, אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי [כ"ח, ט"ז] קטע אחרון). (פרשת וישב, "וישמע ראובן ויצילהו מידם" [ל"ז, כ"א] סקי"ז קטע ראשון וקטע "ברם לכאורה"). פר' ויחי, ואתם חשבתם עלי רעה וגוי' (נ', כ') [א] (קטע "והנה הרמב"ן בפר' לך לך"). פר' כי תצא, זכור את אשר לך עמלק (כ"ה, י"ז) (קטע "מיהו גם לפי").

נביא

בענין מדריגת הנבואה של משה רבינו, עי' בערך משה רבינו - מדריגתו בנבואה.

א. מהות נבואה

ב. הכשר הנביא וקבלתו ממשו רבינו
ג. דינים שונים הנוהגים בו

א. מהות נבואה

בענין מה שהנביאים נקראים מלאכים.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"ח.

הוריות: ק"ע (קטע אחרון).

אבות: ש"ז.

חומש: פר' וזאת הברכה, ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר וגו'

(ל"ד, ד') סק"ג סק"ה (קטע אחרון).

שנביא נקרא איש אלוקים.

אבות: ש"ז.

חומש: פר' וזאת הברכה, ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר וגו' (ל"ד, ד') סק"ג בהערה.

דברי הרמב"ם שבשעת הנבואה דעתו של הנביא מתערכת בדעת המלאכים הנקראים אישים.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"ח.

אבות: ש"ז.

חומש: פר' וזאת הברכה, ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר וגו' (ל"ד, ד') סק"ג.

דמויות ותקופות: משה רבינו ג' סק"ד.

דברי האברבנאל שנבואה היא בגדר נס.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סקי"ב.

חומש: פר' בלק, וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור וגו' (כ"ב, ה') (קטע "והאברבנאל").

ביאור "פנים אל פנים", ו"פה אל פה".

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"ט.

חומש: פר' בהעלותך, פה אל פה אדבר בו (י"ב, ח').

ביאור מה שכלל ישראל שמעו את הדברות פנים אל פנים.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"י.

חומש: פר' ואתחנן, פנים אל פנים דבר ה' עמכם מתוך האש (ה', ד').

סתירה בענין כמה מעשרת הדברות שמעו מפני הגבורה וביאור הדבר.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סקי"א.

ביאור הלשון שמשה רבינו הי' "רבן של כל הנביאים".

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"ד.

חומש: פר' ואתחנן, ואתה פה עמד עמדי (ה', כ"ה) סק"ג.

דמויות ותקופות: נביאים א' סק"ג. הדרך שכל הנביאים קבלו כחס בתולדה ממרע"ה.

ב"ק א': י"ז (קטע "והנה השט"מ").

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"ד.

חומש: פר' ואתחנן, ואתה פה עמד עמדי (ה', כ"ה) סק"ג.

דמויות ותקופות: משה רבינו ב' סק"ג. נביאים א' סק"ג (קטע "ב").

הדרך שעצם תוכן הנבואה שלהם קיבלו בהשפעה ממה שכבר קיבל מרע"ה את הנבואות ההן מסיני.

ב"ק א': י"ז (קטע "וכן"), מ"ז (קטע "גם י"ל").

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"ד.

חומש: הקדמה, ב' סק"ב (קטע "ועי' עוד בדברי השט"מ").

דמויות ותקופות: נביאים א' סק"ג (קטע "ג").

דברי רבינו בחיי בריש אבות שנביאים וכתובים נאמרו למשה מסיני (וכן איתא בברכות דף ה' ע"א), ומחזור ויטרי שם.

ב"ק א': י"ז (קטע "וכן"), מ"ז (קטע "ורבינו בחיי").

ב"ב א': ק"מ (קטע "וע"ע ברבינו בחיי").

חומש: הקדמה, ב' סק"ב (קטע "ועי' גם ברבינו בחיי").

דמויות ותקופות: נביאים א' סק"ג (קטע "ועי' גם ברבינו בחיי").

דברי השמות רבה שמה שהיו הנביאים

חומש: פר' ואתחנן, אנכי עמד בין ה' ובניכם בעת ההוא להגיד לכם את דבר ה' (ה', ה').

גדר מדריגת בלעם בנבואה.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סקי"ב.

חומש: פר' בלק, "בענין נבואת בלעם".

ב. הכשר הנביא וקבלתו ממשה רבינו

דברי הרמב"ם שצריכים לנבואה כל המעלות השכליות ורוב מעלות המדות.

אבות: ש"ז.

חומש: פר' וזאת הברכה, ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר וגו' (ל"ד, ד') סק"ג בההערה.

דמויות ותקופות: משה רבינו ב' סק"ג. נביאים א' סק"א (קטע "מיהו").

דברי הגמ' בנדרים שאין נבואה שורה אלא על גבור ועשיר וחכם וענו, ודברי הרא"ש שהכוונה היא רק לנביא בקביעות, ודברי הגמ' בשבת שרק על חכם גבור ועשיר ובעל קומה.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"א סק"ה.

חומש: פר' כי תשא, פסל לך (ל"ד, א'). פר' ואתחנן, ועתה פה עמד עמדי (ה', כ"ה) סק"ד.

דמויות ותקופות: נביאים ב'.

דברי הרמב"ם שנבואה שורה רק על הכובש את יצרו ועל השמח בחלקו.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"א.

חומש: פר' כי תשא, פסל לך (ל"ד, א').

דמויות ותקופות: נביאים ב'.

הדרך שמוכרח שנביא יתחנן מנביא אחר.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"ד.

דמויות ותקופות: נביאים א' סק"ג.

עתידים להתנבאות קבלו (נשמותיהם) בהר סיני.

ב"ק א': י"ז (קטע "ועיין בשמות רבה"), מ"ז (קטע "ורבינו בחיי").
חומש: הקדמה, ב' סק"ב (קטע "ועי' עוד בשמות רבה").

דמויות ותקופות: נביאים א' סק"ג (קטע אחרון).

בענין למה דברי נבואה נקראים דברי קבלה.

ב"ק א': י"ז.

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק ו' סק"ד.

חומש: הקדמה, ב' סק"ב (קטע "ועי' עוד בדברי השט"מ").

דמויות ותקופות: נביאים א' סק"ג (קטע "ועי' בב"ק").

ג. דינים שונים הנוהגים בו

בענין ההיתר של הנביאים להכלים ברבים. אבות: קמ"ז סק"ה.

חומש: פר' וישב, והיא שלחה אל חמי' (ל"ח, כ"ה) סק"ה.

בענין אם יש חיוב לכבד נביא.

הוריות: ק"ע (קטע "וע"ע").

חומש: פר' וזאת הברכה, ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר וגו' (ל"ד, ד') סק"ה.

בענין אם מלך קודם לנביא לענין הצלה. הוריות: ק"ע (קטע "ובכמדבר").

בענין אם המלך חייב לכבד נביא, ובענין אם נביא חייב לכבד את המלך.

סנהדרין: קפ"ג סק"ג.

הוריות: ק"ע.

אבות: רכ"א סק"ג.

חומש: פר' וזאת הברכה, ויאמר ה' אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר וגו' (ל"ד, ד') סק"ה.

דברי המשנה בפ"ג דהוריות שכ"ג קודם לנביא, ודברי הירושלמי שנביא קודם למשוח מלחמה.

הוריות: קע"א.

בענין אם צריכים נביא להעמדת מלך.

ב"ק ב': ר"ד.

סנהדרין: ל"ו סק"א (קטע "והנה פשיטא"), ק"פ, קפ"ג סק"א (קטע "ובאמת").

הוריות: קס"ו (קטע "ולפי זה").

אבות: רט"ו, רט"ז, רכ"א סק"א (קטע "ובאמת").

זבחים ב': קפ"ט.

חומש: פר' ויחי, לא יסור שבט מיהודה (מ"ט, י') [ב]. פר' אמור, והכהן הגדול מאחיו (כ"א, י') [א] (קטע "ועוד יש לעיין" ולהלן שם).

פר' שופטים, שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו וגו' (י"ז, ט"ו) [א].

שנביאי שקר אין להם חלק לעוה"ב.

סנהדרין: שנ"ד (קטע "וע"ע במס' ד"א").

אבות: קמ"ד (קטע "ובמס' דרך ארץ רבה").

בענין אם תנא יכול לחלוק על נביא בהלכה.

יבמות א': רע"ז (קטע "ועכ"פ" ולהלן שם).

סנהדרין: שע"ג* סקי"ב.

אבות: פרק ראשון ד*.

חומש: הקדמה, ד' סקי"ב.

דמויות ותקופות: בענין מאוחרים החולקים על קדמונים סקי"ב.

שנביא יכול לעקור דבר מן התורה בהוראת שעה.

סנהדרין: ל"ו סק"א.

אבות: רט"ז (קטע "והנה נראה").

נבילה

ע"ע בערך אינו זבוח.

בענין אם יסוד הלאו של נבילה הוא העובדא שאכל בהמה שלא נשחטה, או העובדא שאוכל דבר נחות דרגה של נבילה.

שבועות: נ"ה.

דברי ר' ירמי' שר"ע וריה"ג פליגי אם הלאו של נבילה נחשב לאו הניתק לעשה כיון

שאחרי הלאו כתוב לגר אשר בשעריך תתננה וגו' (ריה"ג), או האם אינו נחשב ללאו הניתק לעשה כי אפשר לקיים את העשה רק אם אינו עובר על הלאו (ר"ע), ודלא כאב"י שם שסובר שלכו"ע אינו נחשב ללאו הניתק לעשה.

סימנים בענינים שונים: "בענין מלקות" א' סק"ב סק"ג סק"ד.

בענין מה שנבילה סרוחה מותרת מהדרשה של הרא"י לגר קרוי נבילה, האם הכוונה היא שבמציאות אינה נחשבת בגדר נבילה, או האם היא שפיר נחשבת נבילה רק שהתורה התיירה.

שבועות: ס"א.

בענין דם נבילה ובשרה אין מצטרפין.

סנהדרין: ל"א.

בענין כל הנבילות מצטרפין.

סנהדרין: ל' (קטע "ועיין עוד במעילה").

פסקו של הרמב"ם שגידי הנבילה אינם מטמאים.

זבחים ג': ק"ו.

פסקו של הרמב"ם שהאוכל גיד הנשה של נבילה חייב משום נבילה.

זבחים ג': ק"ו.

בענין מה שהקרנים והטלפים אינם מפגלים ואינם מתפגלים, האם זה כולל גם את החלק שקרוב להבשר שאם חותכים בו יוצא דם. וכן לענין נותר וטמא ואיסור טריפה ונבילה ובהמה טמאה.

זבחים ג': ק"ה, ק"י (קטע "ועי ברמב"ם").

בענין האוכל שיליא של נבילה.

זבחים ג': ק"י (קטע "ועי ברמב"ם").

שהאוכל עור אינו חייב משום נבילה.

זבחים ג': ק"י (קטע "ועי ברמב"ם").

נגעים

עיין עוד בערך מצורע.

שזר ואונן כשרים לראות נגעים.

זבחים ב': קנ"ד (קטע "מיהו השפת אמת").

פסקו של הרמב"ם (ומקורו הוא תו"כ) שבעל מום כשר לראות נגעים.

זבחים ב': קנ"ד (קטע "והנה לפי").

חומש: פר' אמור, איש מזרעך לדרתם אשר יהי בו מום לא יקרב להקריב לחם אלקיו (כ"א, י"ז) [ב] (קטע אחרון).

בענין אם הכוונה בנגעים קודם הדיבור היא לקודם מתן תורה או לקודם שנאמרה פרשת נגעים.

הוריות: קכ"א (קטע ראשון).

בענין מנלן שרואים נגעים רק ביום.

סנהדרין: רכ"ד.

דברי רש"י ששם הנגע הוא "מח".

קידושין ב': חלק ההערות דף כ"ה הערה ט"ז.

בענין שהנגע מכפר.

זבחים א': שס"ה.

חומש: פר' מצורע, ועשה הכהן את החטאת (י"ד, י"ט) (קטע "וע"ע ביד דוד בזבחים" ולהלן שם).

שכולם נתרפאו בשעת מתן תורה.

הוריות: קכ"א (קטע ראשון).

נדה

בענין יבמה שהיא נדה, ע"י בערך יבום וחליצה - ערוה שנפלה ליבום.

בענין אם האיסור של נדה לבעלה הוא ביסודו משום טומאה או האם המעשה ביאה אסור מחמת עצמו.

יבמות א': רכ"ב (קטע "ובחידושי הגרש"ש").

יבמות ג': מ"ג.

גיטין: פרק המביא גט מ"ג.

חומש: פר' מצורע, שבעת ימים תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב (ט"ו, י"ט) [ב] (קטע "והנה לכאורה" ולהלן שם).

בענין אם הראי' הראשונה מטמאה אותה עד שתפסיק לראות, או האם כל ראי' מטמאה אותה בטומאה חדשה.

הערב (ט"ו, י"ט) [ב] (קטע "עוד י"ל" ולהלן שם).

עוד סברא למה נדה לא חשיבא ערוה.

יבמות ג': מ"ג.

גיטין: פרק המביא גט מ"ג.

חומש: פר' מצורע, שבעת ימים תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב (ט"ו, י"ט) [ב] (קטע "והנה תוס" וקטע "והנה לכאורה").

בענין אם אשה מותרת לבעלה כשיש ספק ספיקא לטובת הצד שאינה נדה.

יבמות ג': מ"ג.

גיטין: פרק המביא גט מ"ג.

חומש: פר' מצורע, שבעת ימים תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב (ט"ו, י"ט) [ב] (קטע "מיהו זה אינו").

המחלוקת בין הרמב"ם והרמב"ן בענין אם חיבוק ונישוק אסורים בנדה ובעריות מדאורייתא (הרמב"ם) או מדרבנן (הרמב"ן).

כתובות א': ק"ח (קטע "ואולי").

בענין האיסור של מזיגת כוס בנדה ובאבלות.

כתובות א': ק"ח.

השיטה שהחייב לפרוש סמוך לוסת הוא מן התורה.

הוריות: צ"ז.

בענין יסוד האיסור של הוא בבגדו והיא בבגדה.

קידושין ד': ת"ג סק"ג.

סנהדרין: רנ"א.

ישוב על דברי רש"י בשבת שאסור להתיחד עם אשתו נדה.

קידושין ד': ת"ג סק"ג.

סנהדרין: רנ"א.

נדריים

בענין ידות נדריים, עי' בערך ידות.

בענין מכלל לאו אתה שומע הן, עי' בערך ידות - כללי.

יבמות ג': מ' (קטע ראשון וקטע "ולפי דרכו").

גיטין: פרק המביא גט ל"ו (קטע ראשון וקטע "ולפי דרכו").

חומש: פר' מצורע, שבעת ימים תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב (ט"ו, י"ט) [א] (קטע ראשון).

דברי הקובץ הערות שבנדה אין הגדר שהראי' מטמאה אותה לעולם רק שאח"כ מתחדשת טהרה, אלא הרי היא טמאה בגלל המצב של כל רגע ורגע.

יבמות ג': מ' (קטע "מיהו ראיתי" ולהלן שם).

גיטין: פרק המביא גט ל"ו (קטע "מיהו ראיתי" ולהלן שם).

חומש: פר' מצורע, שבעת ימים תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב (ט"ו, י"ט) [א] (קטע "מיהו ראיתי").

המחלוקת בין תוס' והרשב"א בענין אם האיסור של נדה נחשב דבר שבערוה לענין עד אחד נאמן באיסורין ואין דבר שבערוה פחות משנים.

יבמות ג': מ"א, מ"ג, ס"ד (קטע אחרון).

גיטין: פרק המביא גט מ', מ"ג.

חומש: פר' מצורע, שבעת ימים תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד הערב (ט"ו, י"ט) [ב] (קטע "והנה תוס" ולהלן שם).

הדרך שנדה אינה בגדר ערוה כי המושג של ערוה הוא שהיא אסורה רק לאדם אחד ומותרת לכו"ע (וכן אשת איש מותרת מיהא לבעלה), ולא כשהיא אסורה לכל אחד מישראל כמו נדה.

יבמות א': י"ג סק"א (קטע "וביאר"), קפ"ט (קטע "ונראה").

יבמות ג': מ"ג.

גיטין: פרק המביא גט מ"ג.

חומש: פר' מצורע, שבעת ימים תהי' בנדתה וכל הנגע בה יטמא עד

בענין מה שיבם מיפר נדרי השומרת יבם, עי' בערך יבום - זיקה.

בענין נדרים לבטל או לקיים מצות, וכן נדרים על שבועות, עי' בערך אין איסור חל על איסור - נשבע או נודר לקיים או לבטל מצוה או נשבע על שבועה או נדר אחר.

בענין אם המשכיר יכול לאסור בנדר, עי' בערך שכירות - כחו של המשכיר בהדבר המושכר.

בענין אם השוכר יכול לאסור בנדר, עי' בערך שכירות - כחו של השוכר.

בענין המחלוקת בין רבי אליעזר בן יעקב ורבנן בשותפין שנדרו הנאה זה מזה, עי' בערך ברירה.

בענין שנידוי נקרא נדר, עי' בערך נידוי וחרם.

בענין ביאור איסור גברא ואיסור חפצא, עי' בערך איסורי אכילה, ובערך איסורי הנאה.

בענין דברי הרמב"ם שהפקד הוא כנדר, עי' בערך הפקר.

עיינן עוד בערך דברים שבלב - נדרים.

וכן בערך בל תאחר.

בענין אכלה כולה גבי נזירות, עי' בערך נזירות בסק"ה וסק"ו.

א. בענין אם ראוי לנדור

ב. בל יחל, ככל היוצא מפיו יעשה, האיסור חפצא

ג. דינים שונים

ד. נדרי הקדש

ה. קבלה לדבר מצוה

ו. הפלאה

ז. התפסה

ח. המתפיס בבכור או מעשר

ט. כינויים

י. סתם נדרים להחמיר

יא. קונמות מפקיעין מידי שיעבוד

יב. קונמות פקעי בכדי

יג. קדושה, מעילה בקונמות, פדיון

יד. דיני מודר הנאה

טו. נדרי זרוזין

טז. היתר חכם

יז. הפרת אב ובעל

א. בענין אם ראוי לנדור

דברי הריטב"א שגם כשרים נודרים בעת צרה או כשצריכים למנהג זה לתקנת עניים.

נדריים: פרק כל כנויי קי"ח סק"ד, קכ"ה.

בענין "נדריים סייג לפרישות".

נדריים: פרק כל כנויי קי"ח סק"ה, קכ"ו.

אבות: קס"ג - קס"ו.

(בענין אם נשבעין לשם פרישות, עי' בערך שבועות - שבועת ביטוי.)

ב. בל יחל, ככל היוצא מפיו יעשה, האיסור חפצא

בענין על איזה לאוין עוברים בשבועות ונדריים.

שבועות: י"ח.

בענין אם הלאו של בל יחל הוא על עשיית המעשה או על חילול הדיבור.

נדריים: פרק כל כנויי י"ז*, י"ח סק"ג, נ"ד (קטע "מיהו"), פ"ו סק"א (קטע "ועי' בקרן אורה"), פרק ארבעה נדרים - "בענין היתר חכם" סק"ז (קטע אחרון).

שבועות: א', ט"ז, י"ח, ל"א (קטע "והנה אם היסוד").

חומש: פ"ר מטות, לא יחל דברו (ל', ג') סק"א.

בענין אם יש מלקות משום בל יחל.

נדריים: פרק כל כנויי ח**ט, ט' (קטע ראשון).

הדרך שהאיסור של בל יחל הוא איסור גברא גם בנדר, רק שחוזן מזה יש גם איסור חפצא שאינו מוזכר בהתורה אלא שהנודר

עצמו יוצר אותו ע"י הנדר.

נדרים: פרק כל כנויי א' סק"ד
בהערה, (י"ז* סק"א, י"ח), פרק
ואלו מותרין כ"ד (קטע "ושוב
כתב").

חומש: פר' מטות, לא יחל דברו
(ל', ג') סק"א סק"ב.

הדרך שהעשה של ככל היוצא מפיו יעשה
הרי הוא בגדר קיום עשה ולא רק איסור
עשה.

יכמות א': פ"ב (קטע "וע"ע בקובץ
הערות" וקטע "וע"ע בחי'
הגר"ח").

נדרים: פרק ואלו מותרין ז' סק"ב
(קטע "וע"ע בקובץ הערות" וקטע
"וע"ע בחי' הגר"ח").

חומש: פר' אמור, קדשים יהיו
לאלקיהם (כ"א, ז') [א] (קטע
ראשון וקטע אחרון). פר' נשא,
קדש יהי גדל פרע שער ראשו (ו',
ה') סק"א. פר' מטות, ככל היצא
מפיו יעשה (ל', ג').

ג. דינים שונים

בענין שאי אפשר לנדור ע"י שליח.

נדרים: פרק כל כנויי פ"ב סק"ה.

בענין למה לא אמרין שסתם נדר נוהג רק
שלשים יום כמו שאומרים בשבועות.

נדרים: פרק כל כנויי ט"ז סק"ה,
נ"ד*.

שמדרבנן נדר חל גם על דבר שאין בו
ממש.

נדרים: פרק ואלו נדרים ה'.

שבועות: י', ע"ג.

שיטת הרשב"א שמה שמדרבנן נדר חל על
דבר שאין בו ממש הרי זה רק לענין לאסור
על עצמו אבל לא לאסור על חברו.

נדרים: פרק ואלו מותרין ה'.

בענין שני נדרים מצטרפין.

נדרים: פרק כל כנויי י"ז* סק"ד.

שבועות: ל"ב, ל"ג.

חומש: פר' מטות, לא יחל דברו
(ל', ג') סק"ד.

דברי המג"א שמתיר שלא כדרך הנאה
במודר הנאה.

נדרים: פרק אין בין המודר א'
(קטע "והנה עי' עוד").

המחלוקת אם הנודר מן הככר מותר לערב
בו.

נדרים: פרק אין בין המודר א'
(קטע "והנה עי' עוד").

דברי הראשונים באוסר צרור לזריקה,
והסברא שאפשר לאסור רק הנאה כי הנאה
מיקרי חפץ שאפשר לאוסרו על עצמו.

נדרים: פרק ואלו מותרין ו'.

בענין האומר תקיעת שופר עלי בלי להזכיר
הנאה.

נדרים: פרק ואלו מותרין ו'.

בענין מה שהמודר הנאה מחבירו מותר
לתקוע לו תקיעה של מצוה.

נדרים: פרק ואלו מותרין ו'.

ד. נדרי הקדש

דברי הרשב"ם והריטב"א שלאחר שהקדיש
יש עליו חיוב להמציא את החפץ להגזבר
מצד מוצא שפתיך תשמור.

נדרים: פרק כל כנויי א' סק"א
סק"ב.

בענין שהקדש הוא ענין של נדר, ובענין מה
נכלל ב"נדרי הקדש".

נדרים: פרק כל כנויי א' סק"א -
סק"ה סק"ט.

קידושין א': ט' סק"ב (קטע ראשון
וקטע "וי"ל").

קידושין ג': קי"ג (קטע אחרון),
קי"ד.

ב"ק ב': ק"ט*.

חומש: פר' חקת, וידר ישראל נדר
וגו' (כ"א, ב').

שיטת הרמב"ן ש"הרי עלי" מתפרש "הרי
הוא לאחר זמן".

חומש: פר' חקת, וידר ישראל נדר
וגו' (כ"א, ב').

בענין הגמ' בנדה שהנהנה מהקדש עובר בכל יחל.

נדרים: פרק כל כנויי א' סק"ג, פרק ואלו מותרין ג' (קטע ראשון ולהלן שם), כ"ד (קטע "ושוב" ולהלן שם).

קידושין א': ט' סק"ב (קטע "וי"ל").

ב"ק ב': ק"ט* (קטע ראשון).

בענין אם זה משום שחוי' מהאיסור תורה של הנאה מהקדש יש מצד המקדיש נדר רגיל מנדרי איסור לקיים דיני הקדש, או האם האיסור תורה בהקדש הרי הוא גופא האיסור חפצא של נדר, כי עצם עשיית הקדש הרי זה בגדר נדר.

נדרים: פרק כל כנויי א' סק"ד, פרק ואלו מותרין כ"ד.

בענין אם ספק נדרי הקדש או צדקה הוא לחומרא או לקולא.

גיטין: פרק השולח - עבדים מ"ו סק"ב.

שיטת הרמב"ם שאפשר לנדור לתת להקדש גם דבר שלא בא לעולם.

נדרים: פרק כל כנויי ל"ח סק"ב סק"ג.

ה. קבלה לדבר מצוה

הדרך שעל הסוג נדר של קבלה לדבר מצוה, אע"פ שהוא על גברא כמו שבועה, אין חיוב קרבן כמו שיש בשבועה, וכן אינו עובר בכל יחל, אלא הרי הוא עובר רק על מוצא שפתיך תשמור ועל כל תאחר.

נדרים: פרק כל כנויי ק"א (קטע "וי"ל").

בענין אם קבלה לדבר מצוה צריכה להיות דוקא בלשון "הרי עלי", אשר לפ"ז אם הזכיר רק שיעשה את הפעולה הרי אנו צריכים להשלים "הרי עלי" ע"י ידות.

נדרים: פרק כל כנויי ק"א (קטע "והנה גם הריטב"א").

ו. הפלאה

בענין אם עיקר לשון נדר הוא דוקא לשון

"אסור", או דוקא לשון התפסה, או דוקא שניהם יחד (ואם לא אמר את העיקר לשון נדר הרי זה מהני רק מדין יד), ונפ"מ שיוצא מזה.

יבמות ג': מ"ה סק"א (קטע "ואפשר לומר").

נדרים: פרק כל כנויי ב', ג' סק"ב (קטע "ואפשר לומר") סק"ג, י"ח, פרק ואלו מותרין כ"ז סק"א.

שבועות: י"ג, ט"ו סק"ב (קטע "ואפשר לומר") סק"ג, כ"ז.

בענין שיש לחקור בנוגע לכל שבועה ונדר אשר לא סגי בגמר בלבו אלא צריכים שיוציא בשפתיו וכדברי שמואל, האם הדבר שאוסר הוא העובדא שגמר בלבו, רק שנאמר תנאי שצריכים שיוציא בשפתיו, אבל גוף הנדר והשבועה הוא מה שגמר בלבו, או האם גוף הנדר והשבועה הוא מה שהוציא בשפתיו, רק שנאמר תנאי שצריכים לזה שגמר בלבו, או האם גוף הנדר והשבועה הוא צירוף שני הדברים יחד.

שבועות: צ"ח (קטע "והנה יש לחקור" ולהלן שם).

דברי הירושלמי בנוגע להאומר "לכשאזכיר פת אהא נזיר".

נדרים: פרק כל כנויי ו' סק"ז.

בענין בנדרים הלך אחר לשון בני אדם.

נדרים: פרק כל כנויי ו' סק"ח סק"ט.

שבועות: מ"ג.

בענין אם הנודר מן הערלים אסור בנשים גויות, וכן במולי בני קטורה.

יבמות ב': תרצ"ב (קטע "והנה נראה" וקטע אחרון).

חומש: פ"ר לך לך, והקמתי את בריתי אתו (י"ז, י"ט) (קטע אחרון).

בענין היכא שאמר לשון המועיל ושוב הוסיף לשון המקלקל.

נדרים: פרק כל כנויי ב' סק"ג, קט"ו סק"ד.

שבועות: י"ג, ט"ו סק"ב (קטע
 "ואפשר לומר") סק"ג, כ"ז.

שיטת הריטב"א ותוס' שהתפסה מיקרי רק
 כשהוא אומר זה כזה, אבל כשהוא אומר
 איסור נדרו בפירוש, ואפילו ע"י שהוא
 תולהו בקרבן, וכגון כשהוא אומר זה אסור
 עלי, או זה עלי כקרבן, או זה אסור עלי
 כזה, הרי זה בגדר מפרש איסור נדרו ולא
 בגדר התפסה.

נדרים: פרק כל כנויי ב*.

שבועות: י"ד.

דברי הריטב"א שהתפסה בדבר האסור לא
 מהני משום שהם איסורי גברא.

נדרים: פרק כל כנויי ג' סק"א
 (קטע "והנה הריטב"א"), י"ז סק"ב
 (קטע "מיהו יש הרבה"), כ"א
 סק"א.

שבועות: ז' סק"ב, ט"ו סק"א.

חומש: פר' שמיני, אך את זה לא
 תאכלו וגו' (י"א, ד') [א] סק"ב
 (קטע "מיהו יש הרבה"). פר' קרח,
 כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן
 וגו' לך נתתים (י"ח, י"ב) [א]
 (קטע "והנה הריטב"א" ולהלן
 שם).

בענין אם התפסה בדבר האסור הוא בגדר
 דבר שפוסל את הנדר, או האם סוף דינו
 הוא רק שלא מהני.

שבועות: ז' סק"ב.

דברי המל"מ בענין האומר ככר זו אסורה
 עלי כנבילה.

נדרים: ב' סק"ג סק"ה סק"ו, ח'
 סק"א, קט"ו סק"ד.

שבועות: ז' סק"ב, י"ג סק"ג.

הסוכרים שאי אפשר להתפס בדבר שגם
 אם לא הי' דבר הנדרו הי' אסור גם מן
 התורה.

שבועות: ז' סק"ב.

דברי הר"ן דהיכא שאין הדבר אסור לכל
 אדם (כגון בשר שלמים אחרי זריקה דאסור
 רק לטמאים) הרי זה מראה שאין האיסור

בענין נדר בלשון שבועה ושבועה בלשון
 נדר.

נדרים: פרק כל כנויי כ"א, נ"ו,
 קי"ט, פרק ואלו מותרין ט'.

שבועות: י"א, י"ב, ע"ב, ע"ג.

בענין הציור של מודרני שאיני אוכל: האם
 זה נדר בלשון שבועה.

נדרים: פרק כל כנויי נ"ו.

בענין נדר בחלום.

נדרים: פרק כל כנויי ק"ו.

בענין אם אפשר לעשות איסור חפצא של
 נדר לאחר זמן.

נדרים: פרק ואלו מותרין י"ב.

ז. התפסה

שיטת הראשונים בענין אם אביי ורבא
 שחולקים באם מתפס בשבועה מהני,
 חולקים גם בנדר, או האם בנדר מודה רבא
 דמהני.

נדרים: פרק כל כנויי ב**ג, ג'
 סק"א (קטע "והנה עיין בר"ן"),
 י"ז * סק"ג.

שבועות: ה', ו'.

בענין הגדר של התפסה: המשכת קדושה
 ואיסור, או משל.

יבמות ג': מ"ה סק"א (קטע
 "אמנם") סק"ד.

נדרים: פרק כל כנויי ב*ג, ג', י"ז*
 סק"ג, י"ח, פרק אין בין המודר י"ז
 סק"ג.

שבועות: ט"ו.

בענין אם עיקר לשון נדר הוא דוקא ע"י
 לשון "אסור", או דוקא ע"י התפסה, או
 דוקא ע"י שניהם יחד (ואם לא אמר את
 העיקר לשון נדר הרי זה מהני רק מדין יד),
 ונפ"מ שיוצא מזה.

יבמות ג': מ"ה סק"א (קטע
 "ואפשר לומר").

נדרים: פרק כל כנויי ב', ג' סק"ב
 (קטע "ואפשר לומר") סק"ג, י"ח,
 פרק ואלו מותרין כ"ז סק"א.

מחמת דיבורו אלא מצד התורה והרי זה בגדר דבר האסור, ולא מהני בו התפסה.

נדרים: פרק כל כנויי קמ"ח סק"א סק"ב.

חומש: פר' צו, והקטיר הכהן את החלב המזבחה והי' החזה לאהרן ולבניו וגו' (ז', ל"א) סק"ג (קטע ראשון).

דברי האתון דאורייתא שאם הי' בתחילה אסור באיסור שהוא בגדר דבר האסור, אע"פ שנתחלף האיסור לדבר הנדור, אי אפשר להתפיס בו כיון שהחלפה לא חידשה בו איסור.

נדרים: פרק כל כנויי קנ"ג (קטע "ושוב כתב וז"ל, אולם").

חומש: פר' קרח, כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן וגו' לך נתתים (י"ח, י"ב) [א] (קטע "ושוב כתב וז"ל, אולם").

בענין אם צריך להתפיס בדבר שנאסר דוקא ע"י דיבור ולא בדבר שנאסר ע"י מעשה.

נדרים: פרק כל כנויי קמ"ב סק"ב.

בענין שאילת הגמ' אם בעיקרו קמתפיס או בהיתרא קמתפיס.

נדרים: פרק כל כנויי קמ"ח - קנ"ב.

חומש: פר' צו, והקטיר הכהן את החלב המזבחה והי' החזה לאהרן ולבניו וגו' (ז', ל"א) סק"ג סק"ד.

דברי הר"ן בשבועות שהיכא שהתפיס בדבר שכבר לא נשאר עליו עכשיו שום דין כלל, וכגון שהתפיס בנזירה שהפר לה בעלה, בודאי אמרינן שבעיקרו קמתפיס.

נדרים: פרק כל כנויי קנ"ב.

בענין אם אפשר להתפיס בדבר שיש בו קדושה אבל לא איסור.

נדרים: פרק כל כנויי קל"ח, קמ"ב.

דברי הראב"ד שאפשר להתפיס בהשמות שבספר תורה.

נדרים: פרק כל כנויי קמ"ב סק"א סק"ב.

בענין התפסה בחומות ירושלים.

נדרים: פרק כל כנויי קמ"ב סק"ב.

בענין אם אפשר להתפיס בהקדושה שירושלים קדושה יותר משאר ארץ ישראל, דהיינו קדושת המקום.

נדרים: פרק כל כנויי קמ"ב סק"ב.

בענין התפסה בהיכל.

נדרים: פרק כל כנויי ק"מ, קמ"ב סק"ה.

בענין המ"ד שסובר שאפשר להתפיס בולד חטאת.

נדרים: פרק כל כנויי קמ"ב סק"ג סק"ו.

בענין הא דא"א להתפיס בתרומה וחלה.

נדרים: פרק כל כנויי י"ז סק"ד, קמ"ב סק"ד, קנ"ג.

חומש: פר' קרח, כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן וגו' לך נתתים (י"ח, י"ב) [א].

בענין התפסה באילו של אברהם אבינו.

נדרים: פרק כל כנויי קל"ח, קמ"ב סק"ו סק"ז.

בענין התפסה בעצי המערכה.

נדרים: פרק כל כנויי קל"ט.

בענין התפסה בקטורת.

נדרים: פרק כל כנויי ק"מ.

הביאורים שכתבו הראשונים במאי דאמרינן שאפשר להתפיס בחטאות ואשמות משום שאפשר להתפיסם בנדר, דהיינו הביאור שהכוונה היא להעובדא שצריכים להקדישם, והביאור שהכוונה היא להעובדא שמצינו שנוזר מביא חטאת ואשם וחשיבי באים בנדר כיון שנדר נזירות מדעתו (הרמב"ם).

נדרים: פרק כל כנויי ט"ז סק"ט, מ"ג (קטע "והנה נידון זה"), קל"ז סק"ב, ק"מ, קנ"ד, קנ"ה, קנ"ה* סק"ד, קנ"ו.

מנחות: ע' (קטע "והנה בדה"י"ג" ולהלן שם), פ"ז.

חומש: פר' בחקותי, וכל מעשר בקר וצאן וגו' העשירי יהי קדש לה' (כ"ז, ל"ב). פר' נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [א] סק"ד.

בענין אם (לפי ביאורו הנ"ל של הרמב"ם) מהני אם יתפוס בחטאות הפנימיות.

נדרים: פרק כל כנויי ק"מ.

ח. המתפיס בבכור או מעשר

בענין המחלוקת בין רבי יעקב ורבי יהודה אם אפשר להתפיס בבכור.

נדרים: פרק כל כנויי קנ"ד, קנ"ה*.

חומש: פר' בחקותי, וכל מעשר בקר וצאן וגו' העשירי יהי קדש לה' (כ"ז, ל"ב) סק"ג.

דברי הרמב"ם במתפיס בבשר בכור.

נדרים: פרק כל כנויי קנ"ה*.

דברי הלח"מ שלאחר שהקדיש את הבכור בפה, לכו"ע אפשר להתפיס בו.

נדרים: פרק כל כנויי קנ"ד (קטע אחרון), קנ"ה* סק"ב.

דרכו של השער המלך להיפך מהנ"ל, והיינו שפליגי על לאחר שהקדיש את הבכור בפה, אבל לפני כן לכו"ע אי אפשר לתפוס בו.

נדרים: פרק כל כנויי קנ"ה* סק"ג.

עוד בענין מתפיס בבכור.

נדרים: פרק כל כנויי ג' סק"א (קטע אחרון).

דברי הרמב"ם שמתפיס במעשר בהמה מהני כי קדושתו היא בידי אדם.

נדרים: פרק כל כנויי קנ"ו.

חומש: פר' בחקותי, וכל מעשר בקר וצאן וגו' העשירי יהי קדש לה' (כ"ז, ל"ב).

ט. כינויים

ביאור המחלוקת בין רבי יוחנן וריש לקיש אם הכינויים הם לשון אומות או לשון שבדו חכמים.

נדרים: פרק כל כנויי ד'.

בענין אם לפי ריש לקיש חייבים לנדור רק בלשון שבדו חכמים, או האם מותר להשתמש גם בלשון אומות.

נדרים: פרק כל כנויי ד' סק"ג.

בענין אם לפי ריש לקיש לשון שבדו חכמים מהני מהתורה משום שלא גרע הסכמת חכמים מהסכמת האומות, או האם מהני מכח תקנה.

נדרים: פרק כל כנויי ד', י"ד סק"ב, כ"ג, כ"ז.

בענין אם לפי ריש לקיש מהות התקנה היא שיהי' דין נדר או שיהי' בגדר לשון.

נדרים: פרק כל כנויי ד' סק"ב.

השיטה שגבי נזירות לכו"ע הכינויים המוזכרים בהמשנה הם לשון אומות.

נדרים: פרק כל כנויי ד' סק"א (קטע "ועוד דהא"), כ"ג, ק"ל.

בענין שיטת ר' יהודה בר' חסדאי שהביא הר"ן בריש נדרים.

נדרים: פרק כל כנויי ד' סק"א (קטע "ונראה לתרין"), ה', קל"א.

ביאור שיטת הרמב"ם בהכינויים המוזכרים בהמשנה.

נדרים: פרק כל כנויי ה' (קטע "והנה עי' ברמב"ם").

יסודו של הגר"ז שמספיק ב"ביטוי שפתים" ולא צריכים דין לשון.

נדרים: פרק כל כנויי ו' סק"ז (קטע "איברא") סק"ח.

בענין אם הנודר צריך להבין פירוש המלה של הכינויי או האם מספיק אם הוא יודע שנעשה עי"ז נדר או נזירות, והמחלקים בזה בין לשון אומות ללשון שבדו חכמים.

נדרים: פרק כל כנויי ד' בהערה, ד*, ה' (קטע "ולפי מה"), ו' סק"א.

הטעם לומר שבלשון קודש אינו צריך להבין (אפילו כשגם בלשון קודש אינו נוסח של פרשה שבתורה), אבל בלשון אומות צריך להבין.

קידושין א': ס"ד סק"ב (קטע
"ולכאורה"), ס"ז (קטע
"ולכאורה"), ס"ח (קטע "א").
שבועות: י"ג סק"א.

דברי המחנה אפרים שמחלק בנוגע להנ"ל,
דהיכא שבדאי נדר, רק דלא מוכח אם
לאכילה או איסור אחר, אמרין סתם נדרים
להחמיר ולא איכפת לן בזה שאינו מוכיח.

נדרים: פרק כל כנויי ג"ז (קטע
"ושוב כתב"), פרק ואלו מותרין
כ"ז (קטע "ושוב כתב").

שהיכא שאמר על דבר שאינו ברשותו
שיהי' הקדש, מחמירים לומר שנתכוין
לנדור (דמהני גם על דבר שאינו ברשותו)
ולא נתכוין להקדיש (דלא מהני על דבר
שאינו ברשותו).

נדרים: פרק כל כנויי ג"ז (קטע
"ועוד כתב"), פרק ואלו מותרין
כ"ז (קטע "ועוד כתב").

בענין סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל
היכא שיש רוב לאחד מהצדדים.

נדרים: פרק ואלו מותרין כ"ז
סק"ב, כ"ח.

ע"ע לעיל בסוף סק"ט.

יא. קונמות מפקיעין מידי שיעבוד

בענין קונמות מפקיעין מידי שיעבוד.

יבמות ג': מ"ה סק"ב סק"ג.

נדרים: פרק אין בין המודר א'
(קטע "ומדברי רעק"א"), י"ז סק"א
סק"ב, י"ט, כ', פרק השותפין א'
סק"א סק"ב, ז', ח' (בתחילתו) ט"ו
סק"ב, כ'.

בענין אם הכוונה בקונם מפקיע מידי
שיעבוד היא שבאמת הוא נשאר חייב, רק
שאסור להתובע לקבלו, או האם הקונם
מהני באמת לפוטרו.

סימנים בענינים שונים: "מי שאנוס
מלקיים חיובו" (קטע "ויש
ליישוב").

דברי הרמ"א שגם קונם כללי מפקיע מידי
שיעבוד, ודברי המחנה אפרים דזהו כר"ת
שסובר שגם קדושת דמים מפקיעה מידי
שיעבוד.

גיטין: פרק השולח - עבדים פ"ב.

נדרים: פרק כל כנויי ו' סק"ב
ולהלן שם.

הסוברים שכנויים מועילים רק באותו
מקום ובאותו זמן שמדברים כן, והמחלקים
בוה בין לשון אומות ללשון שבדו חכמים.

נדרים: פרק כל כנויי ד' סק"ב, ו'
סק"ו.

בענין כנויי כנויים.

נדרים: פרק כל כנויי ד', ח' סק"א
(קטע "וגם התוס' רי"ד"), ק"ל -
קל"ד.

בענין אם גם כשנודר בלשון אומות אמרין
סתם נדרים להחמיר.

נדרים: פרק כל כנויי ו' סק"ה.

י. סתם נדרים להחמיר

בענין סתם נדרים להחמיר ופירושם להקל.

נדרים: פרק כל כנויי ב' סק"א, ו'
סק"ה, ז' סק"ב (קטע "ועי'
בריטב"א"), נ"ז, נ"ח, ע"א סק"ב
(קטע "ולכאורה"), קל"ו (קטע
"ובאמת"), קל"ז סק"א, קל"ט,
קנ"א, פרק ואלו מותרין כ"ה -
כ"ח.

קידושין א': ס"ד סק"ב (קטע
"ולכאורה"), ס"ז (קטע
"ולכאורה"), ס"ח (קטע "א").

בענין למה אין שואלים אותו מה היתה
כוונתו.

נדרים: פרק ואלו מותרין כ"ה.

מחלוקת בענין אם סתם נדרים להחמיר הוא
מדין ספיקא דאורייתא לחומרא או מדין
ודאי כי אם לא נתכוין לנדר הי' לו לשתוק
ולמה דיבר.

נדרים: פרק כל כנויי ז' סק"ב
(קטע "מיהו להלן"), נ"ח, ע"א
סק"ב (קטע "מיהו ראייתנו"), פרק
ואלו מותרין, כ"ו, כ"ז (קטע "והנה
כל דברינו" ולהלן שם).

בענין מתי אומרים סתם נדרים להחמיר
ומתי אומרים דהוי בגדר ידים שאין
מוכיחות ולא הויין ידים.

נדרים: פרק כל כנויי ב' סק"א,
נ"ז, קל"ו (קטע "ובאמת"), קל"ז
סק"א, פרק ואלו מותרין כ"ז.

"עוד הבאנו" ולהלן שם), פרק השותפין י"ד (קטע אחרון).
שבועות: ט"ו סק"ב, ל"ו.

בענין מעילה בקונמות (בקונם כללי ובקונם פרטי), פדיון, ויציאה לחולין ע"י מעילה.

יבמות ג': מ"ה סק"ב ולהלן שם.
נדרים: פרק כל כנויי ג' סק"א (קטע "והנה הריטב"א") סק"ב, י"ז סק"ג, פרק ואלו מותרין ג' (קטע "והנה בנוגע"), פרק אין בין המודר י"ז - כ', פרק השותפין י"ד (קטע אחרון).

בענין מעילה בקונמות היכא שלא התפיס בהקדש.

שבועות: כ"ז.

עוד בענין פדיון.

גיטין: פרק השולח - עבדים פ"ב (קטע ראשון וקטע "אבל").

קידושין ג': קס"ט.

שבועות: ל"ד.

בענין אם רבנן שסוברים אין מעילה בקונמות מודים שיש בהם קדושה רק שאין מעילה.

יבמות ג': מ"ה סק"א (קטע "שו"ר").

נדרים: פרק כל כנויי ג' סק"א סק"ב, י"ז סק"ג, פרק אין בין המודר י"ז סק"ג.

שבועות: ט"ו סק"ב, כ"ח.

חומש: פר' שמיני, אך את זה לא תאכלו וגו' (י"א, ד') [א] סק"ג.
פר' קרח, כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן וגו' לך נתתים (י"ח, י"ב) [א] (קטע "וכהגדרת הגרש"ש"). פר' מטות, לא יחל דברו (ל', ג') סק"א (קטע "מיהו באמת").

דברי רבינו יונה שרבנן סוברים שגם אין פדיון כמו שאין מעילה.

נדרים: פרק ארבעה נדרים "הסוגיא של בר פדא" ה' סק"ב.

שהיכא שנדר הנאה מהגברא ולא מהנכסים לא שייך לומר שקונם מפקיע מידי שיעבוד ושאסור לו לגבות וליהנות מהנכסים, אלא מותר לו לגבות מהנכסים מה שחייב לו, כי אין זה נקרא הנאה מהגברא.

נדרים: פרק אין בין המודר א' (קטע "ומדברי רעק"א"), פרק השותפין א' סק"א סק"ב.

יב. קונמות פקעי בכדי

בענין קונמות פקעי בכדי.

יבמות ג': מ"ה סק"ב (קטע "מיהו לכאורה").

נדרים: פרק ארבעה נדרים - "הסוגיא של בר פדא" א' סק"ו, ה', פרק אין בין המודר י"ז סק"א (קטע "מיהו לכאורה").

יג. קדושה, מעילה בקונמות, פדיון

הדרך שבקונם כללי תחילת הדין היא שהוא מחיל קדושה, וכתוצאה מזה החפץ נאסר, אבל בקונם פרטי תחילת הדין היא שהוא מחיל איסור, וכתוצאה מזה חלה קדושה.

שבועות: ל"ד.

דברי הגמ' בנדרים דף פ"ו ע"ב שקונמות הם קדושת הגוף ודברי הגמ' ביבמות דף פ"ח ע"א שקונמות הם קדושת דמים.

יבמות ג': מ"ה סק"ב.

נדרים: פרק אין בין המודר י"ז, י"ט.

גיטין: פרק השולח - עבדים פ"ב (קטע "ובקצוה"ח" וקטע "אבל").

שבועות: ט"ו סק"ב.

המחלוקת בין הר"ן והרא"ש בביאור "מקום שנוטלין עלי' שכר תפול הנאה להקדש", האם זה משום שההנאה שייכת ממש להקדש.

יבמות ג': מ"ה סק"א.

נדרים: פרק כל כנויי ג' סק"ב, פרק אין בין המודר ב' סק"א (קטע "והנה כדי ליישב") [ודברי רבינו יונה בענין זה], י"ז סק"ג (קטע

בענין סוג הקדושה שחל בהתפסה לפי המ"ד שסובר יש מעילה בקונמות ולפי המ"ד שסובר אין מעילה בקונמות.

יכמות ג': מ"ה סק"ד.

נדריים: פרק אין בין המודר י"ז סק"ג.

דברי הגמ' בשבועות שמעילה בקונמות היא בשוה פרוטה, ודברי הר"ן שהיא בכזית, ודברי תוס' שבכל שהוא.

נדריים: פרק אין בין המודר ב' סק"א (קטע "והנה כדי ליישב"), י"ח.

שבועות: ל"ו.

דברי הקהלות יעקב שבאכילה, בקונם פרטי יש מעילה בקונמות אפילו בכזית, אע"פ שאין בו שוה פרוטה, ורק בקונם כללי צריכים פרוטה, כי קונם כללי הוא ממש ממון הקדש, וכן בשאר הנאות צריכים שו"פ.

נדריים: פרק אין בין המודר ב' סק"א (קטע "והנה כדי ליישב").

שבועות: ל"ו.

יד. דיני מודר הנאה

ע"ע בערך שופר.

המחלוקת בין הרמב"ם והר"ן בענין מי לוקה על בל יחל, המדיר (הרמב"ם) או המודר (הר"ן).

נדריים: פרק כל כנויי א' סק"ג, פרק ואלו מותרין ג', פרק השותפין ט"ו (קטע אחרון).

דברי הלח"מ שאפילו הרמב"ם מודה שהמודר הוא זה שמועל.

נדריים: פרק ואלו מותרין ג' (קטע "והנה בנוגע").

דברי רעק"א שמי שמודר הנאה מחבירו וחבירו חייב לו כסף, מותר לו לגבות כי אין זה נקרא שחבירו מהנהו.

נדריים: פרק אין בין המודר א' (קטע "ומדברי רעק"א"), פרק השותפין א' (קטע "ועי' בתוס' רעק"א").

הסברות להיתיר או לאסור ויתור ודריסת הרגל במודר הנאה.

נדריים: פרק אין בין המודר א', ג', פרק השותפין א' סק"א (קטע "והנה מש"כ" ולהלן שם).

דברי הרשב"א שהמ"ד שסובר שויתור אסור במודר הנאה הרי הוא אסור רק מדרבנן.

נדריים: פרק השותפין פרק ו* סק"ב.

דברי רעק"א שלא שייך להיתיר משום ויתור מותר במודר הנאה היכא שנדר הנאה מהחצר, אלא רק היכא שנדר הנאה מהגברא.

נדריים: פרק אין בין המודר א' (קטע "ומדברי רעק"א"), פרק השותפין א' (קטע "ועי' בתוס' רעק"א").

שיטת תוס' שמודר הנאה אסור גם בהנאה פחות משוה פרוטה, אבל מה שמודר מאכל אסור גם בכלים שאין עושים בהם אוכל נפש היכא שמשכירין כיוצא בו הרי זה רק אם משכירין כיוצא בו בפרוטה.

נדריים: פרק אין בין המודר ב'.

בענין יסוד האיסור בכלי שאין עושה אוכל נפש אבל משכירין כיוצא בו.

נדריים: פרק אין בין המודר ב' סק"ב.

דברי האבן האזל שמודר הנאה אסור רק אם ע"י ההנאה הרי זה נקרא שהוא מרויח ממון, ולא אם הוא רק חוסך טרחת הגוף.

ב"ק א': תרצ"ז סק"ג (קטע אחרון).

שאלת הירושלמי אם המודר הנאה מפת מותר לחמם בו את ידיו.

נדריים: פרק אין בין המודר ב' סק"א (קטע "ועיי"ש בטורי אבן").

בענין היכא שהמודר הנאה מחבירו נהנה ממנו בגזילה, האם עבר על הנדר, או לא כי לא מיקרי שחבירו ההנאהו.

נדריים: פרק השותפין א' סק"א (קטע אחרון), ב' (קטע "מיהו").

שלפי האוסר, גם אינו יכול להתיר את שבועתו של הנשבע.

נדרים: פרק ואלו מותרין ג' (קטע "עוד קשה" ולהלן שם).

בענין אם המדיר יכול להתיר נדר להמודר, או האם זה נקרא שהמודר נהנה ממנו ע"ז.

נדרים: פרק ואלו מותרין ג' (קטע "והנה הר"ן" ולהלן שם).

הדרך שבהכלל שאין אדם אוסר דבר אינו שלו נכלל שאפילו אם הדבר הוא שפיר שלו אבל אם הוא שייך גם לחבירו אינו יכול לאוסרו עליו.

נדרים: פרק השותפין ב' (קטע "וביתר").

בענין היכא שהדיר אחד מן השותפין את חלקו בהחצר לאחד מן השוק: שיטות הראשונים בענין מתי מותר לזה מן השוק להכנס עם טענה של לשל חבירך אני נכנס.

נדרים: פרק השותפין ט'.

"השותפין שנדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר, רבי אליעזר בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו וזה נכנס לתוך שלו": בענין מה שראב"י מודה לת"ק בחצר שיש לו דין חלוקה.

נדרים: פרק השותפין ה' (קטע "ועכ"פ"), ט' סק"ב סק"ה.

בענין אם שותפין בחצר שהדירו זה את זה מותרים להכנס כל אחד להחצר לצורך השותף השני.

נדרים: פרק השותפין ט' סק"א (קטע "ג'"), סק"ד סק"ה (קטע "ועוד כתב").

דברי הרמב"ם שהיכא שנדרו או הדירו זה את זה מותר כל אחד בחלקו לאחר חלוקה.

נדרים: פרק אין בין המודר י"ד (קטע "ובספר"), ט"ז (דברי הרשב"א שחולק).

בענין "ככרי עליך ונתנה לו במתנה".

נדרים: פרק אין בין המודר י"ד - ט"ז, פרק השותפין י"ב סק"א.

בענין "שאני אוכל לך" בלי "מודרני ממך".
נדרים: פרק כל כנויי נ"ה.

בענין "הנאת תשמישך עלי".

נדרים: פרק ואלו מותרין ד', ה'.

בענין שבמודר הנאה מחבירו, המדיר שוקל לו את שקלו של המודר מחזיר אבדתו.

נדרים: פרק אין בין המודר ו'.

עוד בענין מחזיר אבדתו.

נדרים: פרק אין בין המודר ז'.

בענין ליתן לו צדקה.

נדרים: פרק אין בין המודר ו'.

סק"ג.

בענין תורם את תרומתו.

נדרים: פרק אין בין המודר כ"ד.

בענין מה שמותר להמדיר להקריב את קרבנותיו של המודר אם סוברים שהכהנים הם שלוחי דשמיא.

נדרים: פרק אין בין המודר ו'.

סק"ז.

בענין אם סוברים שכהני שלוחי דידן, האם מותר להכהן המדיר להקריב קרבן ציבור, או לא כיון שהמודר הוא בכלל הציבור.

חומש: פר' במדבר, ואני הנה לקחתי את הלויים (ג', י"ב) [ב] (קטע "ואולי י"ל").

בענין מלמדו מדרש.

נדרים: פרק אין בין המודר ו'.

סק"ז.

בענין אין מלמדו מקרא.

נדרים: פרק אין בין המודר כ"ה.

בענין מה שאסור להמדיר להשיא את בתו להמודר.

קידושין א': פ"א סק"ג (קטע "ועי' בריטב"א").

בענין אם המודר יכול להתיר נדר להמדיר, והטעמים לומר שאינו יכול.

נדרים: פרק ואלו מותרין ג' (קטע "והנה הר"ן" ולהלן שם).

שבהדי עוד שנים בודאי יכול להתיר.

נדרים: פרק ואלו מותרין ג' (קטע "והנה יש להקשות").

המחלקים בין פתח לחרטה, דפתח הוא משום טעות, וחרטה היא משום עקירה למפרע.

נדרים: פרק ארבעה נדרים – "בענין פותחין בחרטה" סק"ו.

דברי הש"ך בשם שו"ת הרא"ש שהתרת נדרים הוא מדין אתי דיבור ומבטל דיבור.

גיטין: פרק השולח מ"ח סק"ג.

דברי הרא"ש בפ"ג דנדרים סי' ג' שנדר חשיב דבר שיש לו מתירין כי היתר חכם אינו בגדר גילוי מילתא שהנדר הי' טעות אלא החכם עוקר למפרע, ודברי הארזא דבי רב שכוונתו היא מכאן ולהבא למפרע.

נדרים: פרק ארבעה נדרים – "בענין היתר חכם" סק"ה, פרק נערה המאורסה ג' (קטע "ב").

גיטין: פרק השולח מ"ח סק"ג, פ"ח.

בענין היכא שעבר על הנדר והלקו אותו ושוב שאל על הנדר, האם זה מיקרי עכשיו שהלקינו אותו שלא כדין.

גיטין: פרק השולח פ"ח.

דברי המבי"ט שמהתורה מותר גם בלי היתר חכם משום שנשאר טעות, ורק מדרבנן צריכים שחכם יתיר.

נדרים: פרק ארבעה נדרים – "בענין היתר חכם" סק"ב.

הדעות בענין אם מותר לעבור על הנדר כבר עכשיו על סמך שהולך לעקור את הנדר ע"י היתר חכם.

נדרים: פרק ארבעה נדרים – "בענין היתר חכם" סק"ו.

השיטה שחכם מתיר אפילו נדרי עצמו ע"י פתח, ורק ע"י חרטה אינו מתיר.

נדרים: פרק ארבעה נדרים – "בענין היתר חכם" סק"ג.

בענין המחלוקת אם פותחין בחרטה.

נדרים: פרק ארבעה נדרים – "בענין היתר חכם" סק"ח, פרק ארבעה נדרים – "בענין פותחין בחרטה".

בענין "ככרי עליך ומכרה לו".

נדרים: פרק אין בין המודר י"ד, ט"ו, ט"ז.

בענין "ככרי עליך והפקירה".

נדרים: פרק אין בין המודר י"ד (קטע "והנה לכאורה").

בענין "ככרי עליך והורשה לו".

נדרים: פרק אין בין המודר י"ד (קטע "והנה עי' ברשב"א").

בענין "ביתך שאני נכנס".

נדרים: פרק השותפין י"ג.

הדרך שמעשה של טרחה בעלמא שאין לו הגדרה של שוויות ממון, מותר.

נדרים: פרק אין בין המודר ו' סק"ד, ז' סק"ג.

טו. נדרי זרוזין

ע"י בערך דברים שבלב - נדרים.

טז. היתר חכם

הדרך שלא סגי אם הנודר מתחרט מהעובדא שנדר בתחילה, אלא צריכים ג"כ שירצה את ההיתר, ואם אינו רוצה משום איזו סיבה צדדית אי אפשר להתיר לו.

נדרים: פרק כל כנויי ק"י.

בענין אם היתר חכם מהני משום שאיגלאי שהנדר הי' טעות, או האם זה בגדר עקירה למפרע, או האם זה בגדר עקירה מכאן ולהבא למפרע.

נדרים: פרק ואלו מותרין כ"ג, פרק ארבעה נדרים – "בענין היתר חכם", פרק ארבעה נדרים – בענין פותחין בחרטה סק"א (קטע "והנה לפי"), פרק ואלו נדרים א' (קטע "והנה אם נאמר").

גיטין: פרק השולח מ"ח סק"ג, פ"ח (קטע ראשון).

שבועות: ק"ח, ק"ט.

חומש: פרי' נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [ב] (קטע "ועכ"פ צ"ע באמת" ולהלן שם).

נדרים: פרק כל כנויי קי"א - קי"ג.
 סנהדרין: מ"ב (קטע "ועוד").
 הדרך שלהתיר נדר לא מיקרי בגדר הוראה.
 נדרים: פרק כל כנויי קי"א.
 דברי הרשב"א שהיכא שנדר על ככר שלו, ואכל אותה אדם אחר, אע"פ שהאוכל אינו חייב לשלם להנודר כיון שהככר אסורה על הנודר בהנאה, אבל אם שוב שאל הנודר על נדרו והתירו לו, הרי האוכל חייב לשלם.

נדרים: פרק ארבעה נדרים - "בענין היתר חכם" סק"י.
 בענין להתיר נדרי אשתו בצירוף אחרים.
 נדרים: פרק כל כנויי קי"ב.
 קושיית תוס' איך מלקין נזיר (וכן העובר על נדרו) הלא הוי בגדר התראת ספק כי אולי ישאל על הנזירות.

נדרים: פרק ארבעה נדרים - "בענין היתר חכם" סק"ט.
 יז. הפרת אב ובעל
 בענין אם בשבועה מהני היתר חכם או הפרת האב והבעל.

נדרים: פרק ארבעה נדרים - "בענין היתר חכם" סק"ז.
 חומש: פר' מטות, לא יחל דברו (ל', ג') סק"ה.
 בענין בעל מיגז גיזו.

נדרים: פרק כל כנויי קנ"ב, פרק ואלו מותרין כ"ב סק"א, פרק ארבעה נדרים - "בענין היתר חכם" סק"ז (קטע "ועכ"פ" ולהלן שם), פרק ואלו נדרים א' (קטע "ואולי" ולהלן שם).

שבועות: ק"ה, ק"ז סק"א.
 חומש: פר' נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [ב] (קטע "ואולי" ולהלן שם).
 הדרך שבעל מיגז גיזו פירושו הוא רק שהוא מפסיק את הנדר מכאן ולהבא, אבל

בענין אם צריכים שיעשה מהחרטה פתח, דהיינו שיאמר שאילו הי' יודע שיתחרט לא הי' נודר, ועוד בענין סוג ואיכות החרטה.
 נדרים: פרק ארבעה נדרים - "בענין פותחין בחרטה".

בענין נולד המצוי לענין הדין שאין פותחין בנולד.

נדרים: פרק ארבעה נדרים - "בענין פותחין בחרטה" סק"ה.

בענין אם בשבועה מהני היתר חכם או הפרת האב והבעל.

נדרים: פרק ארבעה נדרים - "בענין היתר חכם" סק"ז.

חומש: פר' מטות, לא יחל דברו (ל', ג') סק"ה.

השיטה שחרטה מהני בנדר אבל לא מהני בשבועה.

נדרים: פרק ארבעה נדרים - "בענין פותחין בחרטה" סק"ו.

השיטה שחרטה לא מהני בהקדש ותרומה.

נדרים: פרק ארבעה נדרים - "בענין פותחין בחרטה" סק"ז.

בענין אם אפשר לשאול על נדרו ע"י שליח, ע"י תורגמן, וע"י מכתב. והסוברים שסגי עם החכם יודע מעצמו על חרטה הנודר ואין הנודר צריך לדעת שהחכם מתיר.

נדרים: פרק כל כנויי קי"ז - ק"ט.

בענין אם יחיד מומחה דהתרת נדרים צריך להיות סמוך.

סנהדרין: י"ב.

בענין אם הטעם למה אמרין שג' הדיוטות לא יתירו במקום שיש מומחה הוא משום כבודו של המומחה או משום חשש טעות.

נדרים: פרק כל כנויי קי"ג.

בענין אם הטעם למה מומחה לא יתיר כשיש מומחה גדול ממנו הוא משום כבודו של הגדול או משום חשש טעות.

נדרים: פרק כל כנויי קי"ג.

בענין שלא להתיר נדר במקום רבו.

המחלוקת ראשונים אם שאלת חכם על הקמה מהני רק ביום ההקמה.

נדריים: פרק נערה המאורסה ב'.

חומש: פרי מטות, והחריש לה אבי וגו' (ל', ה').

בענין אם אפשר לשאול על שתיקה ביום שמעו.

נדריים: פרק נערה המאורסה ב'.

חומש: פרי מטות, והחריש לה אבי וגו' (ל', ה').

בענין היכא שעשה שליח להפר למה לא סגי בשמיעת השליח, אלא האב או הבעל עצמו צריך לשמוע (לפי הצד שאין הבעל מיפר בלא שמיעה).

גיטין: פרק השולח ד' (קטע "והאור שמח").

קידושין ג': ז' סק"ו.

"קיים ליכי ומופר ליכי בבת אחת מהו": שיטת הרמב"ם שחלה ההקמה, ושיטת הר"ן ששתייהן אינן חלין.

נדריים: פרק נערה המאורסה ד' סק"ג.

בענין קיים ליכי קיים ליכי ונשאל על הראשונה, האם השני' חלה.

נדריים: פרק ואלו מותרים כ"ב.

שבועות: ק"ז.

דברי הגר"ח שהסיבה למה אין הקמה אחר הפרה הרי זה משום חסרון מציאות, דהיינו שכבר אין כאן נדר להקים, אבל הסיבה למה אין הפרה אחרי הקמה הרי זה משום סיבה מסוימת בהלכה, דהיינו שלאחר שהוקם הנדר שוב אינו ניתן להפרה.

נדריים: פרק נערה המאורסה ד' סק"ג.

קידושין ג': קכ"ו סק"ה.

זבחים ב': תשע"א סק"ג.

שאלת רבינא אם יכול הבעל להפר נדרי שתי נשיו כאחת.

סימנים בענינים שונים: "בענין אין עושין מצות חבילות חבילות" א' (קטע "והנה עי' עוד בנדריים" ולהלן שם).

שיטת הרמב"ם שהאב מפר כל נדרי בתו

לא שהוא מבטל את ההפלאה הראשונה על הזמן הזה מכאן ולהבא.

נדריים: פרק ואלו נדרים א' (קטע "ואולי" וקטע "ברם").

חומש: פרי נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [ב] (קטע "ואולי" וקטע "ברם").

בנוסח אחר: הדרך שהנדר אוסר לעולם, רק שהפרה מפקיעה את הנדר אח"כ, ואין הכוונה שבתחילה הנדר אוסר רק עד שעת הפרה.

יבמות ב': תקמ"ז (קטע אחרון).

דברי הרמב"ם בפ"א מהל' נדרים שאם נמסרה הארוסה לרשות הארוס אין האב מיפר, ומחלוקת הפוסקים אם ס"ל להרמב"ם שהארוס יכול להפר את הנדרים שנדרה לאחר המסירה.

כתובות א': כ"ג (קטע "וע"ע בפ"א").

בענין מה שיתומה שהשיאוה אמה ואחי', בעלה מיפר נדרי' אע"פ שהנישואין הן רק מדרבנן.

קידושין א': ל"ז (קטע "ועוד הוכיח כן מהא דמבואר").

דברי הר"ן בנדריים דף כ"ז שנדר שבטל מקצתו בטל כולו אמור רק כשנתבטל על ידי היתר חכם אבל לא כשנתבטל על ידי הפרת בעל.

נדריים: פרק ארבעה נדרים - "בענין פותחין בחרטה" סק"א (קטע אחרון), פרק ואלו נדרים א' (קטע אחרון).

גיטין: פרק השולח מ"ח סק"ד, צ"ד.

חומש: פרי נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [ב] (קטע אחרון).

דברי הר"ן ששתיקה ביום שמעו מקיים את הנדר כי נקטינן שבמשך היום קיים בלבנו.

נדריים: פרק נערה המאורסה ב' (קטע "ויש לומר" ולהלן שם).

חומש: פרי מטות, והחריש לה אבי וגו' (ל', ה').

ולא רק נדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבינה, והחולקים עליו.

נדריים: פרק כל כנויי נ"ב, פרק נערה המאורסה א'.

חומש: פר' מטות, ואם הניא אבי' אותה וגו' (ל', ו').

בענין אם האב מיפר הקדש בתו.

נדריים: פרק כל כנויי נ"ב.

המחלוקת אחרונים אם גם בנערה המאורסה סובר הרמב"ם שהאב מפר לבדו נדריים שאינם של עינוי נפש או דברים שבינו לבינה.

נדריים: פרק נערה המאורסה א'.

חומש: פר' מטות, ואם הניא אבי' אותה וגו' (ל', ו').

דעת רבינו יחיאל שלפני שנתארסה האב מפר כל נדרי' אבל לא לאחר שנתארסה אפילו אם מת הארוס.

נדריים: פרק נערה המאורסה א' (קטע "והנה עי' בטור" ולהלן שם).

חומש: פר' מטות, ואם הניא אבי' אותה וגו' (ל', ו') (קטע "והנה עי' בטור" ולהלן שם).

ביאורו של הפרישה בכוונתו.

נדריים: פרק נערה המאורסה א' (קטע "מיהו עי' בפרישה").

חומש: פר' מטות, ואם הניא אבי' אותה וגו' (ל', ו') (קטע "מיהו עי' בפרישה").

בענין אם הטעם למה גם הארוס צריך להפר הרי זה כי היא נודרת על דעת הארוס.

נדריים: פרק נערה המאורסה א' (קטע "והנה יש לתלות" וקטע "ולכאורה יש להוכיח").

חומש: פר' מטות, ואם הניא אבי' אותה וגו' (ל', ו') (קטע "והנה יש לתלות" וקטע "ולכאורה יש להוכיח").

בענין אם יסוד הדין של מת הארוס נתרוקנה הרשות אצל האב הוא שהאב

מקבל את הכח של הארוס או האם זה כח חדש.

נדריים: פרק נערה המאורסה א' (קטע "והנה נראה").

חומש: פר' מטות, ואם הניא אבי' אותה וגו' (ל', ו') (קטע "והנה נראה").

דברי הר"ן שהפרה מהני רק כשיודעים בבירור מי הוא המיפר האמיתי, אבל היכא שיש ספק, וכגון היכא שנפלה לפני שני יבמין, לא מהני אפילו אם יפרו יחד.

יבמות ב': ש"ה (קטע "עוד הקשה הגרנ"ט דהנה"), תקט"ז.

בענין הפר אחד מהם (האב או הארוס) וקיים אחד וחזר המקיים ונשאל על הקמתו.

נדריים: פרק נערה המאורסה ב', ג'.

נהנה

עיין עוד בערך מקיף וניקף.

א. גדרי חיוב נהנה

ב. זה נהנה וזה לא חסר

ג. זה נהנה וזה חסר

ד. גילוי דעת דניחא לו בשכר

ה. עוד בעניני נהנה

א. גדרי חיוב נהנה

השיטה שחייב לשלם משום נהנה רק אם יש לו מההנאה ריווח ממון, אי נמי שגופו נהנה.

קידושין א': צ"ט בההערה.

ב"ק ב': המשך פרק הגוזל קמא נ"ח, ס', ס"א.

בענין אם כדי להחשב שההנאהו בעינן שיחסר.

ב"ק א': רע"ד סק"א.

דברי הברכ"ש בשם ספר קדושת יו"ט שהרא"ש סובר שהיכא שהבעל הבית חסר, הנהנה חייב גם אם יש לו רק הנאת הגוף, אפילו אם אין לההנאה ערך ממוני, אבל אם לא חסר אז הנהנה חייב רק אם קיבל הנאה ששוה ממון.

ב"ק א': רע"ה (קטע "שו"ר").

ב"ק א': רע"ו.

"ביתא מיתבא יתיב".

ב"ק ב': המשך פרק הגוזל קמא ט'.

עוד בענין זה נהנה וזה לא חסר.

ב"ק א': תשי"ד סק"א בהערה הראשונה.

ג. זה נהנה וזה חסר

המחלוקת בין תוס' והרמ"ה בענין אם היכא שחיסר קצת הרי הוא משלם רק את מה שחיסר, או האם הוא צריך לשלם את כל הנאתו.

ב"ק א': רפ"א, רפ"ד.

ב"ק ב': המשך פרק הגוזל קמא י'.
ב"ב א': פ"ג.

דברי הרשב"א שרק בקרקע מגלגלין עליו את כל ההנאה היכא שחיסרו מעט, אבל לא במטלטלין.

כתובות ב': שפ"ג.

בענין אם כדי להיות חייב בגלל שחיסרו צריכים שיחסרהו לכל הפחות שוה פרוטה.

כתובות ב': שפ"ג.

בענין היכא שנהנה מחפץ אחד אבל השני חסר בגלל זה מחפץ אחר.

ב"ב א': קנ"ד סק"א בהערה השני'.

בענין אם היכא שגרם לו טירחה הרי זה נחשב בגדר חסר.

ב"ק א': תשי"ד סק"א ובהערה השני' שם.

סברת הרמב"ן שזה נהנה וזה חסר חייב רק היכא שהנאתו היא הדבר שהחיסר להמהנה, אבל לא היכא שהמהנה החסיר לעצמו רק שהנהנה נהנה מזה.

ב"ק א': ר"פ סק"א.

ב"ב א': נ"א סק"ג (קטע ראשון).

סברת הפני שלמה שזה נהנה וזה חסר חייב רק היכא שבשעה שחסר יש כאן הנאת הנהנה דרך אז הרי זה נקרא שהוא נחסר בשבילו.

ב"ב א': נ"א סק"ג בהערה השני'.

שאם היזק ראי' לא שמי' היזק לא מיקרי שהוא נהנה מהמחיצה של המקיף.

ב"ק א': ר"פ סק"א.

בענין אם חייב לשלם היכא שאכל באונס. כתובות ב': שס"ו.

דברי המחנה אפרים שלא שייך שישלם משום נהנה יותר מהשויות של החפץ, ודלא כהש"ך שהביא שם.

כתובות ב': שפ"ג.

בענין אם צריכים לשלם היכא שגילה דעתו לפני ההנאה שלא ניחא לי' בהנאה.

כתובות ב': שס"ו, ש"פ.

ב"ק א': רס"ה*, תשי"ב ובהערה.

ב"ב א': נ"ז, נ"ט סק"א (קטע אחרון), קנ"ד סק"א (קטע "ולכאורה").

הדרך שעל הנאה לא שייך לקרותו גולן.

ב"ק א': רע"ד סק"ב סק"ג.

ב. זה נהנה וזה לא חסר

הסוגיא של זה נהנה וזה לא חסר.

ב"ק א': רע"ד - רפ"א.

בענין אם הטעם לחייבו הוא משום נהנה או משום שכירות.

ב"ק א': רע"ד סק"א.

בענין אם הטעם לפוטרו הוא משום שיש בזה משום מידת סדום.

ב"ק א': רע"ד סק"ד.

הדרך שחייב רק מדרבנן.

ב"ק א': רע"ד סק"ה, רפ"ד (קטע "גם י"ל").

בענין היכא שהקפיד עליו בתחילה.

ב"ק א': רע"ד סק"ב סק"ג.

ב"ב א': קל"ד (קטע "גם י"ל"), קנ"ד סק"א (קטע "ובהשקפה").

בענין אם היכא שלא הקפיד עליו בתחילה, מותר לדור גם לכתחילה, או האם אסור רק שפטור מתשלומין.

ב"ק א': רע"ו.

בענין אם הבעה"ב יכול להקפיד עליו בתחילה היכא שלא הי' יכול להשכירו.

ד. גילוי דעת דניחא לו בשכר

חידושם של תוס' שהיכא שגילה דעתו שניחא לו לדור בשכר הרי הוא חייב לשלם לכו"ע. ולמה השוכר בית מראובן ונמצא של שמעון פטור ואינו חייב משום שגילה דעתו שניחא לו בהוצאה.

ב"ק א': רפ"ה.

ב"ב א': ס"ז, ע"ז סק"ב.

שהביאור ב"גילוי דעת דניחא לי" בההנאה, הוא שניחא לי' בהוצאה ולא סתם שניחא לו לקבל את ההנאה.

ב"ב א': נ"ד (קטע "ברם").

ה. עוד בעניני נהנה

שיטת הרי"ף שדין טול ודין אטול תלויין בהדדי.

ב"ב א': ס"ח (קטע "ועיין באבן האזל").

דעת הכ"מ שהרמב"ם סובר שאפילו בעשוי' ליטע הרי הוא יכול לומר לו טול עציר, ודלא כהמ"מ שסובר שאינו יכול.

ב"ב א': ס"ח (קטע "וצ"ל").

נוב וגבעון

יסוד הדין של נוב וגבעון לעומת שילה.

קידושין ב': חלק ההערות דף ל"ז הערה י"ט.

דברי התיו"ט שבנוב וגבעון לא היו לא חומה ולא מחנה.

סנהדרין: קי"ג סק"ב.

ע"ז: פ"ח סק"ב.

בענין איפוא היו הסנהדרין יושבים בהמשכן שבמדבר, ובשילה, ובנוב וגבעון.

סנהדרין: קי"ג סק"ב.

ע"ז: פ"ח סק"ב.

בענין הקרבת נסכים בנוב וגבעון.

קידושין ב': חלק ההערות דף ל"ז הערה י"ט.

שהנס שלא התליע בשר קודש בבית המקדש הי' נוהג גם בהמשכן שבמדבר, וכן

בכמות ושילה ובנוב וגבעון (ולכאורה גם בגלגל).

אבות: ר"ס.

נוב עיר הכהנים

בענין מה ששאל הרג את נוב עיר הכהנים.

סנהדרין: שס"ז (קטע אחרון).

אבות: ע"ט (קטע "ועיין עוד ברד"ק").

נותר

שהשם של פיגול חל על כל הקרבן ביחד, משא"כ השם של נותר חל על כל בשר ובשר שנותר, ומש"ה השם של פיגול חל על כל הנספח להקרבן אפילו אם אינו בגדר אוכל, וכן אפילו אם אינו קדוש וכגון שליל אם סוברים שולדות קדשים בהויתן הן קדושים.

זבחים ג': קי"ט.

בענין מה שהקרינים והטלפים אינם מפגלים ואינם מתפגלים, האם זה כולל גם את החלק שקרוב להבשר שאם חותכים בו יוצא דם. וכן לענין נותר וטמא ואיסור טריפה ונבילה ובהמה טמאה.

זבחים ג': ק"ה, ק"י (קטע "ועיין ברמב"ם").

פסקו של הרמב"ם שאין על הגידים איסור נותר.

זבחים ג': ק"ו.

דברי הגמ' בתמורה דף כ"ה ששליל (עובר) נאכל יום ולילה, ודברי התורת כהנים שממעט עובר מדין נותר.

הדעה בתוס' שיש על השליל החיוב של כרת על אכילת נותר, וכוונת התו"כ היא למעט רק משריפה.

ולפי הדעה בתוס' שסוברת שאין חיוב כרת של נותר על עובר, צ"ל שהגמ' בתמורה מתכוונת לומר שאע"פ שאין חיוב כרת על נותר אשר לפ"ז בודאי אין חיוב לאוכלו, אבל מצוה מיהא איכא לאוכלו, ואם אכל אותו הרי הוא מקיים מצוה, ועל זה אמרו שהמצוה היא רק ליום ולילה

אחד, א"נ שהכוונה היא שמצוה לשורפו לאחר יום ולילה אע"פ שלא הטריחתו הכתוב לאוכלו.

והדרך שלפי הדעה הנ"ל בתוס' אין אפילו חיוב שריפה, אלא כוונת הגמ' בתמורה היא שלאחר יום ולילה חוזר האיסור קודש ומעילה שנסתלק לאחר זריקה.

זבחים ג': ק"ט.

עוד בענין הלאו של נותר על שליל ושלילא.

זבחים ג': ק"י, קי"ז - קי"ט.

הדעה הנ"ל בתוס' שכוונת התורה כהנים שהביאו היא למעט שליל ושלילא ממצות שריפת נותר. והקושיא שלפ"ז למה הוי נותר לאו הניתק לעשה, הלא הלאו נהג ביותר ציורים מהעשה, דהיינו הציורים של שליל ושלילא. ודברי המקדש דוד שכמו שאין מצות שריפה ה"ה שאין לאו של לא תותירו, וכוונת הגמ' בתמורה שאמרה שיש לה פסיקת זמן היא רק שאחרי הזמן הרי היא "נפסלת", והדעה שכוונת הגמ' בתמורה היא שחזור האיסור מעילה שהסתלק אחרי זריקה.

זבחים ג': קי"ז.

הדרך שהלאו של נותר קאי רק על דבר שהיתה עליו המצוה של אכילת קדשים.

זבחים ג': קי"ז.

דרכו של הראב"ד שאין נותר בשליל כי ולדות קדשים בהויתן הן קדושים, ובשלילא אין איסור נותר כי פירשא בעלמא הוא, אבל פיגול יש מריבויא דהאכל יאכל אע"פ שבהויתן הן קדושים, א"נ שיש פיגול כי בפיגול הרי הוא דוחהו בידים.

זבחים ג': קי"ט.

הדרך שהלאו של נותר אינו נהג בפיגול כי הלאו של נותר נהג רק בדבר שהי' מותר לאוכלו, אבל היינו רק בנוגע להבשר, אבל על האימורין שפיר חל האיסור של נותר גם בקרבן שנתפגל, כי האימורין אינן נאכלין, ומש"ה מספיק בזה שהגיעו למצב שהם נקראים נקרבנים.

זבחים ג': קנ"א (קטע "והנה באמת" ולהלן שם).

נזיר

בענין כל תאחר דנזירות, עי' בערך כל תאחר - בעל תאחר דנזירות.

א. מהות נזירות

ב. הלאוין והמצות

ג. קבלת נזירות

ד. שער נזיר

ה. קרבנות נזירות

ו. תגלחת נזירות

ז. דינים שונים הנוהגים בו

ח. נזיר מצורע

ט. היתר חכם והפרת בעל

א. מהות נזירות

בענין אם נזירות הוא איסור גברא כמו שבועה, דהיינו שהוא אוסר על עצמו לשתות יין, או האם הוא איסור חפצא כמו נדר, דהיינו שהוא אוסר פיו לשתית יין, ושערו לתגלחת, וידו וגופו לנגיעה במתים (אי נמי שהוא אוסר את היין עליו וכן השער לתגלחת וכן מתים לנגיעה), או האם הוא תואר קדושה שהוא מחיל על עצמו והתורה היא שעושה את האיסורים.

יבמות א': ע"ז (קטע אחרון), (פ' קטע "מיהו האבני מילואים"), פ"ג סק"ב (קטע "והנה יש לפקפק"), (פ"ד קטע "וע"ע באבני מילואים").

כתובות ב': שמ"ב סק"ב (קטע "והנה יש לפקפק").

נדרים: פרק כל כנויי א' סק"ח, ט"ז, י"ז סק"ב (קטע "וכן בדר כ"ב"), י"ט, כ"א סק"ג, ל"ז, ל"ח סק"א (קטע "ויש לבאר"), מ"ב, נ"ג, נ"ד*, פרק ואלו מותרין י', י"ב.

קידושין א': ט' סק"ב (קטע "והנה הדין").

קידושין ג': קי"ט (קטע "ולכאורה").

ע"ז: נ"ח (קטע "ונראה" ולהלן שם).

שבועות: י"ז, כ"ג, מ"ח (קטע "ועוד קשה"), ע"א.

חומש: פר' שמיני, אך את זה לא תאכלו וגו' (י"א, ד') [א] סק"ב (קטע "וכן בדרך כ"ב"). פר' מצורע, והי' ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו וגו' (י"ד, ט') [ג]. פר' נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [א] [ג]. פר' קרח, כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן וגו' לך נתתים (יח, י"ב) [א] (קטע "וכן בדרך כ"ב").

דברי הגרש"ש שכתב עוד צד, והיינו שהוא מקבל על עצמו לנהוג מנהג פרישות, ושוב קבעה התורה מה הם פרטי הפרישות.

נדרים: פרק כל כנויי ט"ז סק"ג (קטע "והנה מלשון").

חומש: פר' נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [א] סק"א.

דברי האבני מילואים שאם נזירות מיקרי איסור שווה בכל הרי זה תלוי בהצדדים הנ"ל.

יכמות א': ע"ז (קטע אחרון), פ"ג סק"ב (קטע "והנה יש לפקפק").

כתובות ב': שמ"ב (קטע "והנה יש לפקפק").

קידושין ד': רצ"ט (קטע "והנה יש לפקפק").

חומש: פר' מצורע, והי' ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו (י"ד, ט') [ג].

הדרך שהאיסורים של יין ותגלחת הרי הם דינים נוספים ולא חלק מעצם הקדושת נזירות.

נדרים: פרק כל כנויי ל"ח סק"א (קטע "ויש לבאר"), פרק ואלו מותרין י"ב (קטע "וצ"ב").

כ"ב ב': פרק יש נוחלין קי"ג (קטע "וראו להוסיף").

חומש: פר' נשא, איש או אשה כי

יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [ג] (קטע "ויש לבאר").

בענין כוונת הפסוק "קדוש הוא לה'".

נדרים: פרק כל כנויי ט"ז סק"ד.

חומש: פר' נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [א] סק"ב.

בענין אם נחשב שהנזיר נדר לעשות תגלחת נזירות, או האם זה נחשב שהתורה חייבה אותו לעשות כן בסוף נזירותו ואינה מחמת שהוא נדר כן.

נדרים: פרק כל כנויי מ"ג.

שבועות: קי"א (קטע "והנה בספרי" ולהלן שם).

חומש: פר' נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [א] סק"ח.

בענין אם נחשב שהנזיר נדר את הקרבנות שהוא חייב בהם בסוף הנזירות, או האם זה נחשב שהתורה חייבה אותו בהם ואינם מחמת שהוא נדר כן.

נדרים: פרק כל כנויי ט"ז סק"ו - סק"י, מ"ג, מ"ז (קטע "והרשב"א").

שבועות: קי"א (קטע "והנה בספרי" ולהלן שם).

חומש: פר' בחקותי, וכל מעשר בקר וצאן וגו' העשירי יהי' קדש לה' (כ"ז, ל"ב) (קטע "מיהו הרמב"ם" ולהלן שם). פר' נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [א] סק"ג ולהלן שם.

הדרך שאם סוברים שתגלחת מעכבת הרי זה משום שזה נחשב שהוא עצמו נדר לעשות את התגלחת, משא"כ אם סוברים שתגלחת אינה מעכבת הרי זה חיוב מצד התורה, והתורה לא דרשה כן לעיכובא, וכן קרבן אחד שמעכבתו מלשתות יין הרי זה משום שזה נחשב חלק מנדרו, אבל יתר הקרבנות הם חיובים מצד התורה.

שבועות: קי"א (קטע "ומעתה לפ"ז י"ל" ולהלן שם).

הדרך ששייך שהנזיר יקבע ימים נפרדים למניעה מיין וימים נפרדים למניעה מטומאה, כל שקיבל על עצמו מתחילה שיעשה שניהם.

נדרים: פרק כל כנויי מ' סק"ב (קטע אחרון).

ב. הלאוין והמצות

מחלוקת הסוגיות בענין אם איסורי נזיר נחשבים לאוין השוים בכל כיון שכל אחד יכול להזיר נזירות, או האם אינם נחשבים לאוין השוים בכל כי נאמרו רק למי שהוא למעשה נזיר.

יבמות א': ע"ז (קטע אחרון), פ"ג סק"ב (קטע "והנה יש לפקפק").

כתובות ב': שמ"ב סק"ב (קטע "והנה יש לפקפק").

חומש: פר' מצורע, והי' ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו (י"ד, ט) [ג].

מחלוקת הסוגיות בענין אם איסורי נזיר נחשבים לאוין שישנן בשאלה.

יבמות א': פ' (קטע "מיהו האבני מילואים"), פ"ד (קטע "וע"ע באבני מילואים").

חומש: פר' אמור, קדשים יהיו לאלקיהם (כ"א, ו') [א] (קטע "מיהו באב"מ").

בענין אם נזיר שטימא עצמו הרי הוא עובר בכל יחל כמו היכא שגילח או שתה יין, או האם אינו עובר כי הוא סותר ומונה נזירות מחדש.

נדרים: פרק כל כנויי כ"ט סק"ב. חומש: פר' נשא, על נפש מת לא יבא. (ו', ו').

שלפי הצד השני י"ל שהיכא ששתה יין ושוב נטמא אינו עובר בכל יחל אפילו על היין.

נדרים: פרק כל כנויי כ"ט סק"ב. חומש: פר' נשא, על נפש מת לא יבא. (ו', ו').

בענין היכא שעשה דוחה את הלאו של

תער לא יעבור על ראשו, וכן העשה של קדוש יהי' גדל פרע שער ראשו: האם בדרך ממילא אין כאן הלאו הכללי של נדרים של בל יחל, וכן העשה של ככל היוצא מפיו יעשה, כי אין כאן חילול דיבורו כי נהג נזירות כדין, או האם שפיר נשאר הלאו של בל יחל, וממילא א"א להעשה לדחות לפי הסוכרים שעשה אינו דוחה ב' לאוין.

יבמות א': פ' (קטע "מיהו גם בלא"ה" ולהלן שם), פ"ב (קטע "והנה לכאורה"), פ"ד (קטע "וע"ע באבני מילואים").

נדרים: פרק ואלו מותרין ז' סק"ב (קטע "והנה לכאורה יש להקשות").

חומש: פר' מטות, ככל היצא מפיו יעשה (ל', ג') (קטע "והנה לכאורה יש להקשות").

הדרך שהעשה של קדוש יהי' גדל פרע שער ראשו הרי הוא איסור עשה ולא קיום עשה.

יבמות א': פ' (קטע "ובקובץ הערות"), פ"ב (קטע "וע"ע בקובץ הערות").

נדרים: פרק ואלו מותרין ז' סק"ב (קטע "וע"ע בקובץ הערות").

חומש: פר' אמור, קדשים יהיו לאלקיהם (כ"א, ו') [א] (קטע "וגם הקובץ הערות"). פר' נשא, קדש יהי' גדל פרע שער ראשו (ו', ב') סק"א. פר' מטות, ככל היצא מפיו יעשה (ל', ג') (קטע "ע"י בקובץ הערות").

הדרך שבכלל הפסוק של קדוש יהי' גדל פרע שער ראשו נכללים גם קיום עשה על גידול השער וגם איסור עשה על גילוח.

יבמות א': יבמות פ"ד (קטע "וע"ע בדרכו").

חומש: פר' נשא, קדש יהי' גדל פרע שער ראשו (ו', ב') סק"ב.

הדרך שהרמב"ם סובר שאע"פ שהקיום עשה שייך רק כשיש בו קדושה אבל

האיסור עשה שייך אפילו כשאין בו קדושה.

יבמות א': פ"ד (קטע "וע"ע בדרכו").

חומש: פר' נשא, קדש יהי גדל פרע שער ראשו (ו', ב') סק"ב.

הדרך שהרמב"ם סובר שהעשה של קדוש יהי גדל פרע שער ראשו שייך רק כשיש בו קדושה אבל הלא תעשה של תער לא יעבור על ראשו שייך אפילו כשאין בו קדושה.

יבמות א': פ"ד (קטע "והנה המאירי").

חומש: פר' נשא, קדש יהי גדל פרע שער ראשו (ו', ב') סק"ב.

בענין אם אמרינן שהיכא שהעשה נתבטל הה"נ שיועד הלאו כי הלאו נאמר על אי קיום העשה.

יבמות א': פ"ד (קטע "והנה המאירי").

חומש: פר' נשא, קדש יהי גדל פרע שער ראשו (ו', ב') סק"ב.

בענין שקושיית הגמ' של כל יחל דברו דנזירות היכי משכחת לה היא לפי הצד שהנזיר רק מקבל על עצמו תואר קדושה כי לפי הצד הזה הרי הנזיר לא דיבר על ענבים וא"כ אין זה בגדר "דברו".

נדרים: פרק כל כנויי ל"ז.

בענין שנזיר מיקרי חוטא.

נדרים: פרק כל כנויי קכ"ו.

אבות: קס"ו, ש"ו.

מנחות: ל"ה, ל"ח.

חומש: פר' נשא, וכפר עליו הכהן מאשר חטא על הנפש (ו', י"א).

דברי הגמ' שכיון שנזיר חוטא הוא אין קרבנו טעון נסכים: הדרך שהחטאת באה באמת לכפר על החטא, והדרך שאינה באה לכפר על החטא אלא להתירו ביין טומאה ותגלחת, רק שכיון שחוטא הוא אין חטאתו טעונה נסכים, והדרך שבאמת כבר נתכפר על חטאו משעת ניוול שער, רק שכיון

שהחטאת באה על נזירות שהיא דבר שהוא חטא אין החטאת טעונה נסכים.

מנחות: ל"ח.

ג. קבלת נזירות

בענין האומר הריני נזיר על מנת שאשתה יין ואתמא למתים.

ב"ב ב': פרק יש נוחלין קי"ג (קטע "וראוי להוסיף").

בענין היכא שנדר לקבל על עצמו נזירות, האם חשיב הפלאת נזירות כי יש עליו כבר עכשיו קדושת נזיר אע"פ שעוד לא ייחד ימים בשביל נהיגת האיסורים, או האם חשיב סתם נדר (לקבל על עצמו נזירות) כי אין עליו עכשיו קדושת נזירות.

נדרים: פרק כל כנויי ל"ח, מ' סק"ב.

חומש: פר' נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [ג].

גדר החיוב שיש עליו לייחד ימים היכא שאמר שיהי נזיר לא יאוחר מזמן מסוים או היכא שאמר לא אפטר מן העולם עד שאהי נזיר.

נדרים: פרק כל כנויי ל"ז*, ל"ח, ל"ט.

חומש: פר' נשא, איש או אשה כי יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [ג].

בענין נדר נזירות בבית הקברות.

נדרים: פרק כל כנויי מ' - מ"ב.

דברי הגרי"ז בענין מהו החסרון בנדר נזירות בבית הקברות.

נדרים: פרק כל כנויי מ"א.

בענין אם שייך לומר שאין נזירות חל על הנזירות אפילו באומר הרי עלי ב' נזירות.

נדרים: פרק כל כנויי ל"ב.

בענין "נזירות בתוך נזירות".

נדרים: פרק ואלו מותרין י' - י"ב, י"ד, ט"ו, י"ז, י"ח.

בענין האומר הריני נזיר לאחר ל'.

נדרים: פרק ואלו מותרין ט"ז.

הוא יכול לשאול על נזירותו כי אין זה נחשב בגדר "אכלה כולה" ושכבר גמר את הנזירות. ושכונת הגמ' היא שלא הביא אפילו קרבן אחד, אבל אם הביא קרבן אחד הרי זה שפיר נחשב "אכלה כולה" כיון שהשאר אינם מעכבים.

שבועות: קי"א.

הדרך שהדברים שמעכבים הרי הם נחשבים בכלל עיקר נדרו ושזהו הטעם למה בלעדם אין זה נחשב בגדר אכלה כולה.

שבועות: קי"א.

הדרך שאפילו אם גם מה שמעכב אינו בכלל נדרו, אבל אין זה נחשב בגדר "אכלה כולה" כי עוד יש עליו איסורי נזירות.

שבועות: קי"א (קטע "גם י"ל").

הדרך שאע"פ שאם גילה על אחת משלשתן יצא, אבל היכא שהקריב את כולן, ההיתר נעשה על ידי כולם.

שבועות: כ"ד.

דעת הרמב"ם שניזירה שנטמאת ואח"כ הפר לה בעלה את הנזירות צריכה להביא אשם נזיר טמא, ודעת המפרש שאינה מביאה.

מנחות: נ"ג.

בענין ששלמי נזיר שבאין לאחר מיתת הנזיר אינן טעונין לחם, ונאכלין ליום ולילה אחד, וטעונין זרוע בשלה תחת הדוד.

מנחות: ס"ה, ס"ח.

בענין ששלמי נזיר ששחטן שלא כמצוותן (שלא לשמן) נאכלין ליום ולילה אחד, ואינן טעונין זרוע בשלה תחת הדוד, ואינן טעונין לחם.

מנחות: ס"ח, ס"ט, ע'.

ו. תגלחת נזירות

הקושיא איך שייך לומר שתגלחת נזיר דוחה את הלאו של פאות משום שעדל"ת, הלא המגלח את הנזיר הוא זה שעובר על הלאו, ואין הוא זה שמקיים את העשה, אלא הנזיר הוא זה שמקיים את העשה.

יבמות א': ע"ג (שם הבאנו קושיא זו בנוגע לתגלחת מצורע).

בענין האומר הריני נזיר הריני נזיר.

נדרים: פרק ואלו מותרין י"ד.

בענין מה סוברים שמואל ורבה בהציור של הריני נזיר היום הריני נזיר למחר.

נדרים: פרק ואלו מותרין י"ז סק"ב.

בענין האומר הריני נזיר ס' יום היום הריני נזיר ס' יום למחר.

נדרים: פרק ואלו מותרין י"ח.

ד. שער נזיר

בענין ששער נזיר תופס את דמיו ויוצא לחולין.

קידושין ג': חלק ההערות דף נ"ז הערה נ"ט.

ה. קרבנות נזירות

בענין חטאת ועולת נזיר, עי' בערך קרבן חטאת יחיד - חטאות נזיר ומצורע.

בענין שיטות תוס' והרמב"ם בסדר הקרבת קרבנות נזיר.

נדרים: פרק כל כנויי נ'.

בענין המחלוקת אם הכוונה ב"אם גילה על אחת משלשתן יצא" היא לכל אחת מהשלש, או האם הכוונה היא דוקא להחטאת.

נדרים: פרק כל כנויי נ'.

מנחות: ע"ג.

סתירה ברמב"ם בענין אם חטאת נזיר מעכבת.

נדרים: פרק כל כנויי נ' (קטע "והנה גם מהרמב"ם" ולהלן שם).

הדרך שאפילו אם חטאת נזיר אינה מעכבת אותו מלשתות יין אבל הרי היא שפיר מעכבת את הקיום של קרבנות נזיר.

נדרים: פרק כל כנויי נ' (קטע "והנה גם הרמב"ם").

שיטת "המפרש" שהחטאת מעכבת.

נדרים: פרק כל כנויי נ'.

דברי הגמ' בשבועות דף כ"ח ע"א שכל עוד שלא הביא הנזיר את קרבנותיו או לא גילה, אם סוברים שתגלחת מעכבת, הרי

ז. דינים שונים הנוהגים בו

בענין אם מלך שהוא נזיר מותר לצאת אחר המטה או לא כי חיישנין שמפני רום מעלתו לא ימנעוהו מליטמא.

סנהדרין: קס"ז.

הדרך שאין נזיר לוקה על ספק טומאה ברה"י, כי אע"פ שספקו טמא אבל אינה בגדר טומאת מת אלא טומאה חדשה. וכן אין חייבים על זה משום טומאת מקדש.

יבמות א': רכ"א (קטע "ג").

בענין הטומאות שאין הנזיר מגלח עליהן: האם חכמים הם שחידשו את הטומאה או האם הן מן התורה.

זבחים ב': ד' בההערה.

בענין מנלן שחייבים על טומאת מקדש וקדשיו רק על טומאות שהנזיר מגלח עליהן.

זבחים ב': ד'.

דברי הירושלמי בענין אם נזיר נאסר ביין של ערלה או האם אומרים שאין איסור חל על איסור.

נדרים: פרק כל כנויי ט"ז סק"ב (קטע "ובדף ט"ז").

"נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן, בכמה".

שבועות: ל"ט, מ"ה סק"א.

ח. נזיר מצורע

עי' לעיל ב"תגלחת נזירות".

בענין מה שעשה דוחה לא תעשה ועשה בתגלחת נזיר מצורע.

יבמות א': פ', פ"ב.

נדרים: פרק ואלו מותרין ז' סק"ב.

חומש: פר' אמור, קדשים יהיו לאלקיהם וגו' (כ"א, ו') [א]. פר' נשא, קדש יהי' גדל פרע שער ראשו (ו', ב') סק"א סק"ב. פר' מטות, ככל היצא מפיו יעשה (ל', ג').

בענין הטעם שכתב הרמב"ם למה תגלחת מצורע דוחה נזירות.

יבמות א': פ"ד.

חומש: פר' מצורע, והי' ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו (י"ד, ט') [א] (שם הבאנו קושיא זו בנוגע לתגלחת מצורע). פר' נשא, וגלח הנזיר (ו', י"ח) [א] סק"א.

הקושיא איך שייך לומר שתגלחת נזיר דוחה את הלאו של פאות משום שעדל"ת, הלא המצוה מתקיימת רק בסוף כשלא נשארו ב' שערות, ואילו על הלאו הרי הוא עובר כבר קודם.

יבמות א': ע"ד (בההערה הרביעית).

חומש: פר' מצורע, והי' ביום השביעי יגלח את כל שערו את ראשו (י"ד, ט') [ב] (שם הבאנו קושיא זו בנוגע לתגלחת מצורע). פר' נשא, וגלח הנזיר (ו', י"ח) [א] סק"ב.

הסברא שלאחר גמר התגלחת נחשבת כל התגלחת בכלל המצוה.

יבמות א': ע"ד (קטע "והנה הערל"נ").

חומש: פר' נשא, וגלח הנזיר (ו', י"ח) [א] סק"ב.

בענין נזיר שגילח על שלמים שנזבחו שלא לשמן, וכן על שלמי נדבה.

ב"ק ב': המשך פרק מרובה צ"א.

זבחים א': א' (קטע "ושמעתי").

בענין היכא שאיחר הנזיר ולא גילח ביום שלשים, האם הוא יכול עוד לקיים מצות גילוח. ובכה"ג האם הוא צריך לגלח גם את מה שגדל אחרי יום ל', או האם סגי בזה שהוא מגלח את השער שהי' שם ביום שלשים ואינו צריך לגלח עכשיו עד השורשים.

נדרים: פרק כל כנויי מ"ד, מ"ו.

חומש: פר' נשא, וגלח הנזיר (ו', י"ח) [ב].

בענין למה ספק נזיר אינו מגלח.

נדרים: פרק כל כנויי נ' (קטע "ונראה לומר עוד").

נדרים: פרק ואלו מותרין ז' סק"ב.
חומש: פר' נשא, קדש יהי גדל
פרע שער ראשו (ו', ב').

ששערו של נזיר מצורע מותר בהנאה,
משא"כ שערו של נזיר שנטמא אסור
בהנאה כמו שערו של נזיר טהור.

יבמות א': פ"ד (קטע "ברם
ראיתי").

בענין אם נזיר שמשון מגלח על צרעתו כמו
נזיר רגיל.

יבמות א': פ"ד ובהערה שם.

הדרך שצרעת אינה מפקיעה את קדושתו
של נזיר שמשון כמו שטומאת מת אינה
מפקיעה אותה.

יבמות א': פ"ד (קטע "והנה הקרן
אורה").

הדרך שצרעת שפיר מפקיעה את קדושתו
של נזיר שמשון כמו שהיא מפקעת את
הקדושה של סתם נזיר.

יבמות א': פ"ד (קטע "ברם
ראיתי").

בענין אם נזיר מגלח תגלחת נתק בימי
הסגרו כדי לראות אם פשט הנגע כמו
שתמיד עושים כשיש נתק.

יבמות א': פ"ד (קטע "והנה
היכא").

ט. היתר חכם והפרת בעל

בענין שאלת חכם והפרת בעל, עי' עוד
בערך נדרים - היתר חכם והפרת בעל.

שמהר"ן יוצא שהבעל יכול להפר לה רק
יין ותגלחת בלי להפר טומאה, ותשאר
נזירה רק לענין איסור טומאה, כי אפשר
להפריד טומאה מיין ותגלחת, כי כמו
שמצינו בנזיר שמשון שהי' נזיר רק לענין
יין ותגלחת ולא לענין טומאה הה"נ ששייך
איפכא.

נדרים: פרק ואלו נדרים א' (קטע
"ועכ"פ מהר"ן").

חומש: פר' נשא, איש כי יפליא
וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב') [ב]
(קטע "ועכ"פ מהר"ן").

שנזירות שהותרה מקצתה הותרה כולה הרי
זה רק בהיתר חכם אבל לא בהפרת בעל.

נדרים: פרק ואלו נדרים א' (קטע
אחרון).

חומש: פר' נשא, איש או אשה כי
יפלא וגו' נזיר להזיר לה' (ו', ב')
[ב].

קושיית תוס' איך מלקין נזיר הלא הוי
התראת ספק דלמא ישאל על הנזירות.

נדרים: פרק ארבעה נדרים - "בענין
היתר חכם" סק"ט.

נח

בענין "בדורותיו": לגנאי או לשבת, ולמה
לא קיבל שכר כולם כמו אברהם אבינו.

אבות: רנ"ג.

חומש: פר' נח, נח איש צדיק (ו',
ט'), שם, תמים הי' בדורותיו (ו',
ט'), שם, כי אתך ראיתי צדיק לפני
וגו' (ז', א').

בענין מדת התמימות של נח.

חומש: פר' נח, את האלקים התהלך
נח (ו', ט') [ב].

שיחות: עמ' כ"ט - ל'.

ביאור "הי' צריך סעד לתומכו".

חומש: פר' נח, את האלקים התהלך
נח (ו', ט') [א].

בענין מה שלא רצה לעסוק בפר' ורבי'
אחרי המבול.

חומש: פר' נח, תמים הי' בדורותיו
(ו', ט') ובהערה שם.

בענין למה הותר בשר לנח.

חומש: פר' בראשית, הנה נתתי
לכם את כל עשב זורע זרע וגו'
לכם יהי' לאכלה ולכל חית השדה
וגו' (א', כ"ט).

בענין אם יש אפשרות שנח הי' טריפה.

ע"ז: מ"ט.

נחום איש גמזו

הכוונה ב"גם זו לטובה".

סימנים בענינים שונים: "נחום איש
גמזו".

נחמיה

"הוא זרובבל"

אבות: פרק ראשון ו'.

נחש

דברי תוס' שנשיכת נחש היא גם בגדר אורח' וגם בגדר כוונתו להזיק.

ב"ק א': כ"ט סק"א.

שיטות הראשונים בענין אם נחש שנשך הוא בגדר קרן מועדת או בגדר רגל או בגדר שן.

ב"ק א': כ"ט סק"א סק"ג.

דברי הרשב"א שיש לנחש הנאה מנשיכה, ודברי תוס' שאין לנחש הנאה.

ב"ק א': כ"ט סק"ג.

בענין שמי שאינו כורע במודים נעשה נחש ואינו חי בתחיית המתים.

ב"ק א': רל"ג.

סנהדרין: שנ"ד (קטע "וע"ע בתוס' בב"ק").

אבות: קמ"ד (קטע "ועיין עוד בתוס' בב"ק").

נחש הנחושת

בענין אם הי' מצוה על משה לעשותו, או האם הי' רק בגדר עצה טובה איך להפסיק את המגיפה.

חומש: פר' חקת, עשה לך שרף וגו' (כ"א, ח').

נחש הקדמוני

הדרך שהנחש הי' נקרא מסית לעבודה זרה כיון שאמר והייתם כאלוקים וגו', ואין טוענין למסית.

קידושין ג': ל"ז סק"ה.

סנהדרין: פרק זה בורר פ"ב (קטע ראשון).

חומש: פר' בראשית, ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת (ג', י"ד) (קטע "והנה קושייתו").

הדרך שלא הי' נקרא מסית לעבודה זרה, רק שגם המסית לשאר עבירות יש לו אותו הדין כמו מסית לעבודה זרה לענין שאין טוענין למסית.

קידושין ג': ל"ז סק"ה.

סנהדרין: פרק זה בורר פ"ב.

חומש: פר' בראשית, ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת (ג', י"ד).

הדרך שהנחש נתחייב כעין עונש לחבירו, דוגמת עונש ממון, דהיינו העונש של ואיבה אשית וגו'.

קידושין ג': ל"ז סק"ה.

סנהדרין: פרק זה בורר פ"ב (קטע "וגם בהגהות").

חומש: פר' בראשית, ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת (ג', י"ד) (קטע "וגם בהגהות").

דברי ספר המקנה שהנחש חשב שנצטוו גם על הנגיעה וכמו שאמרה לו חוה.

קידושין ג': ל"ז סק"ה.

סנהדרין: פרק זה בורר פ"ב בהערה.

חומש: פר' בראשית, ויאמר ה' אלקים אל הנחש כי עשית זאת (ג', י"ד) בהערה.

נטילת ידים

חומרות שיש בנטילת ידים לחולין שאין בקידוש ידים ורגלים לעבודה.

זבחים ב': ת"ו.

בענין אם "קודח בתוכו" לפי פירש"י מהני בנטילת ידים.

זבחים ב': ת"ו.

המחלוקת בין ספר עבודת הגרשוני ובין ההגהות אשר"י בענין אם במקום נטילת ידים יכול להטביל ידיו בפחות ממ' סאה.

זבחים ב': ת"ו (קטע "ובספר").

המחלוקת בין תוס' והרשב"א בביאור דברי הגמ' שנטילת ידים היא משום "סרך תרומה, ועוד דמצוה לשמוע דברי חכמים".

יבמות ב': של"ו (קטע אחרון).

בענין מה שמברכין על נטילת ידים אע"פ שהיא מצוה קיומית.

כתובות א': קל"ב סק"ח.

קידושין ג': ג' סק"ז.

שיטת הגר"א שמברכים על נטילת ידים גם כשנוטלים ידים כדי לאכול דבר שטיבולו במשקה.
ליקוטי הלכות ומנהגים: סי' כ"ג אות י'.

נטירה

ע"י בערך אהבת לרעך כמוך - שנאה, נטירה.

נידוי, חרם

בענין אם נידוי הוא בגדר פסק דין שהאדם חייב נידוי, ואחרי שפסקו חייבים לראות שיקבל עונשו ויתרחק מהעם, או האם לא הוי פסק דין על האדם, אלא הוי בעיקרו חיוב על ב"ד עצמם איך להתנהג עמו, דהיינו שב"ד עצמם חייבים להרחיקו מהעם.

נדרים: פרק כל כנויי ק"ב.

דברי הר"ן שנדוי מיקרי נדר.

נדרים: פרק כל כנויי א' סק"ה.

בענין "אסור, בו נידוי".

אבות: שמ"ה.

בענין נידוי ונזיפה.

אבות: שמ"ה.

בענין אם מותר לנדות בשבת.

יבמות א': קמ"ב סק"ב.

סנהדרין: רע"ב סק"א (קטע "וע"ע באבני נזר").

בענין נידוהו בחלום.

נדרים: פרק כל כנויי ק"ב - ק"ה.

דעת הרמב"ם שמנדין על כ"ד דברים.

נדרים: פרק כל כנויי צ'.

דברי הגר"א בדעת הרמב"ם שהיכא שעשה עבירה בדרך זלזול חייב נידוי.

נדרים: פרק כל כנויי פ"ח (קטע אחרון), צ'.

פסקו של המחבר כהירושלמי שכל מי שעשה איסור צריכים לנדוהו.

נדרים: פרק כל כנויי צ'.

בענין "השומע הזכרת השם מפי חבירו

צריך לנדוהו ואם לא נדהו הוא עצמו יהא בנדוי".

נדרים: פרק כל כנויי פ"ח, פ"ט, צ"ב.

בענין "הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי".

קידושין ב': הערות דף כ"ח הערה י"ח.

בענין "אין בין נידוי להפרה ולא כלום".

נדרים: פרק כל כנויי צ"ב.

המחלוקת ראשונים אם יכולים להתיר כל נידוי לפני ל' יום או האם רק כשמנדים על הזכרת השם.

נדרים: פרק כל כנויי צ"ב.

בענין אם אע"פ שיחיד מומחה וג' הדיטות שרו שמתא, אבל בכל זאת צריכים גם שהמתירים יהיו כמו המנדים במנין וחשיבות.

נדרים: פרק כל כנויי ק"ג.

שאם נידוהו בפני רבים צריכים להתיר לו בפני אותם רבים, אבל אם הלכו להם אפשר להתיר גם בפני רבים אחרים.

נדרים: פרק כל כנויי פ"ז.

"ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו": בענין מה הדין בהדיט שנידה לעצמו, וכן בת"ח שנידוהו אחרים.

נדרים: פרק כל כנויי צ"ג.

בענין אם הוא מתיר לעצמו רק כשלא ה' חייב נידוי מדינא או האם גם כשה' חייב נידוי מדינא.

נדרים: פרק כל כנויי צ"ג.

בענין "נידהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו".

נדרים: פרק כל כנויי פ"ז.

ניחוש

ביאור "כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול אינו נחש".

חומש: פר' חיי שרה, והי' הנער (הנערה) אשר אמר אלי' וגו' (כ"ד, י"ד) [א'].

ההיתרים של דרך תפילה, ובטחון בהקב"ה. ובענין היכא שסומך רק על צד אחד כגון שמאמין שאם הסימן לא יקרה לא יצליח אבל אינו משוכנע שאם שפיר יקרה שכן יצליח. ובענין היכא שהניחוש הוא דבר של סברא.

חומש: פר' חיי שרה, והי' הנער(ה) אשר אמר אלי' וגו' (כ"ד, י"ד) [א']. פר' שופטים, כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו וגו' (י"ח, י"ד) (קטע "עי' בשו"ע"). שיחות: עמ' קל"ח. תפילה: מ"ד (קטע "ונראה" ולהלן (שם).

נישואין – בענין מצות נישואין

עי' גם בערך אישות.

בענין אם ביאה נישואין עושה, עי' בערך ביאה - ביאה נישואין עושה.

ובענין ברכות נישואין, עי' בערך ברכות.

עי' בערך חופה בענין:

מהות נישואין.

עשיית נישואין.

עשיית חופה.

עד מתי כלה אסורה לבעלה.

חופת נדה ופסולות.

בענין אם גם הנישואין היא בכלל מצות קידושין.

כתובות א': קל"ב סק"ג סק"ד סק"ה.

קידושין ג': ג' סק"ב סק"ג סק"ד.

שלישא אשה מוגדרת "מצוה קלה" לפי השאילתות.

ע"ז: כ"ג.

אבות: נ"ט סק"א.

הדרך ש"בן י"ח לחופה" כי אז הרי הוא מתחייב במצות פרו ורבו. ומגיל עשרים מיקרי שביטל את המצוה.

קידושין ב': שס"ד (קטע ראשון וקטע "וכשהוא").

אבות: שכ"ו.

בענין אם הכוונה ב"בן י"ח לחופה" היא ל"ח שלימות או לתחילת י"ח.

קידושין ב': שס"ד.

אבות: שכ"ו.

פרטי הדינים בענין איחור לשם לימוד תורה.

קידושין ב': שס"ד.

אבות: שכ"ז.

בענין מה שמבן כ' הקב"ה אומר תיפח עצמותיו: האם הכוונה היא לכ' שלימות או לתחילת כ'.

קידושין ב': שס"ד (קטע ראשון).

אבות: שכ"ז (קטע אחרון).

בענין הנושא אשה לשם ממון.

קידושין ד': ש"ט, ש"י.

נכסי מלוג

א. כללי

ב. תקנת אושא

א. כללי

בענין אם יסוד התקנה הי' שהוא מקבל פירות נכסי מלוג, ותחת זה תיקנו לה פירקונה, או האם יסוד התקנה הי' פירקונה, ותחת זה נתנו לו פירות נכסי מלוג.

יבמות ג': י"א.

בענין מה שהאיש והאשה שמכרו בנכסי מלוג לא עשו כלום.

קידושין ג': קס"א (קטע ראשון וקטע "והנה הבית שמואל").

ב"ק ב': קט"ז.

בענין אם האכילת פירות של הבעל היא בגדר קנין הגוף לפירות.

ב"מ: פרק המפקיד ע"ג, ע"ט, פ', פ"א, פ"ב.

בענין היכא שגנבו נכסי מלוג, או שגנבו את הולד של הנכסי מלוג, האם הכפל הוא להבעל או להאשה.

ב"מ: פרק המפקיד ע"ג, ע"ה (וכן בענין דינו של וולד הולד), ע"ו, פ', פ"ב.

אייבשיץ על הרמב"ם) שיש נפ"מ לענין אם הבעל יכול למכור את הדקל לפירותיו.
ב"מ: פרק המפקיד ק"ד (קטע אחרון).

הדרך שגם לפי הרמב"ם יתכן שאם הלוקח בא להוציא את הקרקע מהבעל והאשה, אין אנו מוציאים, כי יתכן שנצטרך אח"כ להחזיר להבעל אם האשה תמות קודם לו.
ב"מ: פרק המפקיד ק"ח.

דרכו של הקצה"ח שגם לפי הרא"ש אין הבעל נחשב לוקח גמור בחיי אשתו, אלא תקנת אושא היתה להעלות את הקנין פירות שלו להמדריגה של קנין פירות כקנין הגוף דמי, ודלא כמו בעלמא שפוסקים כמו ריש לקיש שסובר שקנין פירות לאו כקנין הגוף דמי. והמדריגה של קנין פירות כקנין הגוף גורמת שבעל הגוף אינו יכול למכור.

ב"מ: פרק המפקיד ק"ט סק"ב.
 דרכו של רעק"א (והאור שמח) בדעת רש"י שתקנת אושא היתה לתת להבעל קנין של הגוף לפירותיו.

ב"מ: פרק המפקיד ק"ט סק"ג סק"ד.

שיטת רש"י שגם לפני תקנת אושא אין הלוקח מקבל את הקרקע בחיי האשה.

ב"מ: פרק המפקיד ק"ה.
 דרכו של הש"ך שלפי הרמב"ם לאחר מיתת האשה מתגלה שהבעל הי' לוקח גמור גם מחיים.

ב"מ: פרק המפקיד ק"ז (קטע "וי"ל" ולהלן שם), ק"ח, ק"ט סק"ב.

בענין "בעל בנכסי אשתו לוקח הוי לא מהדר ולא מהדרינן ל"י".

ב"מ: פרק המפקיד ק"ג - ק"ט.

נסים

בענין אם כל הנסים נתחדשו אחרי מעשה בראשית או האם הושתלו בתחילה במעשה בראשית בתוך כל נברא ונברא.

חומש: פרי בשלח, כי בא סוס פרעה וגו' (ט"ו, י"ט) סק"ב סק"ג.
 תפילה: ט' סק"ב סק"ג.

בענין הקנס על נכסי מלוג שקנסו את האשה בין ה"חומר שהחמרת עלי' בסופה" בעדות אשה.

יכמות ג': ה', ח'.

ב. תקנת אושא

שיטת הרמב"ם שאחרי תקנת אושא אם מכרה האשה בחיי בעלה, הבעל מקבל את כל הפירות כמו קודם, אבל הגוף מכור להלוקח עד שמתה האשה, והגוף קנוי להבעל רק על הזמן שלאחר מיתת האשה, ושיטת הרא"ש שגם הגוף קנוי להבעל מעכשיו והרי הוא מוציא אותו מיד הלוקח בחיי האשה.

ב"מ: פרק המפקיד ק"ד, ק"ה, ק"ו, ק"ז (קטע "מיהו לכאורה קשה" ולהלן שם), ק"ח.

דברי הדרישה שהנפ"מ בין הרמב"ם והרא"ש הוא אם הלוקח יכול לעכב את הבעל מלקלקל את השדה בחיי האשה.

ב"מ: פרק המפקיד ק"ד (קטע "והדרישה").

בענין אם האשה עצמה יכולה לעכב את הבעל מלקלקל את השדה.

ב"מ: פרק המפקיד ק"ד (קטע "והביא הדרישה" ולהלן שם).

דברי החלקת מחוקק שהנפ"מ הוא אם נקרא שיש להלוקח קרקע וממילא יכול לכתוב פרוזבול.

ב"מ: פרק המפקיד ק"ד (קטע "והחלקת מחוקק"), ק"ה.

דברי הפרישה שיש נפ"מ לענין נפל הבית על הבעל ועל הלוקח ולא ידוע מי מת ראשון.

ב"מ: פרק המפקיד ק"ד (קטע "ועוד כתב הפרישה").

דברי הבית שמואל שיש נפ"מ לענין אם הלוקח יכול לתבוע את מעותיו מהבעל בחיי האשה.

ב"מ: פרק המפקיד ק"ד (קטע "ועוד כתב הבית שמואל").

דברי הבני אהובה (ספרו של רבי יהונתן

בענין על איזה מהסוגים הנ"ל של נס שייך לומר שירה.

חומש: פר' בשלח, כי בא סוס פרעה וגו' (ט"ו, י"ט) סק"ג.

אבות: רס"א.

חומש: פר' אחרי מות, וכפר בעדו ובעד ביתו (ט"ז, ו').

תפילה: ט' סק"ג.

בענין אם שירה על מפתחם של רשעים קודמת לשירה על ישועתם של צדיקים.

חומש: פר' בשלח, כי בא סוס פרעה וגו' (ט"ו, י"ט) סק"ד.

תפילה: ט' סק"ב סק"ד.

בענין התועלת בנתינת אות.

חומש: פר' לך לך, והאמן בה' וגו' (ט"ו, ו').

בענין המחלוקת אם סומכין על הנס או לא.

קידושין ב': שס"ג, חלק ההערות דף ל"ט הערה כ"ט.

ב"ק ב': קע"ד (קטע "ולכאורה צ"ע" ולהלן שם).

אבות: רנ"ו (קטע "והנה לכאורה"), רס"א ובהערה הראשונה.

חומש: פר' אחרי מות, וכפר בעדו ובעד ביתו (ט"ז, ו') סק"א סק"ב.

בענין אם היכא שכבר הוחזק הנס מותר לסמוך על הנס לכולי עלמא.

קידושין ב': שס"ג.

בענין אם צדיק גמור רשאי לסמוך על הנס.

קידושין ב': שס"ג.

ב"ק ב': קע"ד.

אבות: רס"א בהערה (קטע "והמהרש"א" ולהלן שם).

חומש: פר' אחרי מות, וכפר בעדו ובעד ביתו (ט"ז, ו') סק"ב (קטע "וע"ע בתענית").

בענין העשרה נסים שבבית המקדש.

אבות: רנ"ו - רע"א.

בענין אם הנסים שהיו בירושלים, כגון לא אמר אדם מעולם צר לי המקום, נוהגים גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים.

אבות: ע"ר.

נסכים

דברי התוס' הרא"ש שנסכים מיקרי מצוה התלויה בארץ.

קידושין ב': חלק ההערות דף ל"ז הערה ז'.

חומש: פר' שלח, כי תבאו אל ארץ מושבתיכם (ט"ו, ב') [א].

המחלוקת אם קרבו נסכים במדבר (הילפותות לזה).

קידושין ב': חלק ההערות דף ל"ז הערות י"ד, י"ט, כ', כ"ד, כ"ה, כ"ו, כ"ז, כ"ט, ל'.

שהקריבו נסכים בנוב וגבעון.

קידושין ב': חלק ההערות דף ל"ז הערה י"ט.

נסכים הם תיקון גוף הקרבן, ואינם כמו סמיכה שהיא רק צורך הבעלים.

קידושין ג': קנ"ז (קטע ראשון).

חומש: פר' שלח, כי תבאו אל ארץ מושבתיכם (ט"ו, ב') [ב].

שהיכא שהביא את הנסכים עם הזבח ולנו בראשו של מזבח הרי הוא יכול לנסכם גם מחר.

זבחים א': שי"א.

דברי הגרי"ז שנסכים הבאים עם הזבח יכולים להתהפך לנסכים הבאים בפני עצמם.

זבחים א': שי"ג.

דברי השט"מ בזבחים דף ח' ע"א בענין נסכים הבאים נדבה.

זבחים א': שי"ב.

פסקו של הרמב"ם שאם נשפך קצת מן הנסכים יביא אחרים למלאותן.

זבחים א': שי"ג.

האב ממנה, או האם האב זוכה בדרך ישיר מהאיש שנותן את הכסף להבת.

קידושין ב': רנ"ז (קטע "ונראה").

בענין אם האב יכול לכופף את בתו קטנה (או נערה) למלאכה, או האם אינו יכול רק שאם היא עוברת או מעשה ידי' הם שלו.

קידושין א': חלק ההערות דף ג' הערה נ"ו.

בענין למה מעשה ידי' של בתו קטנה (ונערה) הם שלו מן התורה, ואילו מציאתה היא שלו רק מדרבנן.

קידושין א': חלק ההערות דף ד' הערה י' סק"ב.

בענין אם סימנים הם בגדר ראי' שהיא גדולה או האם הם עצמם פועלים את הגדלות.

ב"ק ב': המשך פרק מרובה ב' סק"ד וסק"ה.

הדרך שהדבר שמוציא נערה מרשות האב (לענין ששוב אינו יכול למוכרה) אינו הגדלות (ודלא כשני הצדדים הנ"ל) אלא המציאות של הסימני נערו.

קידושין א': כ"ח סק"ב, חלק ההערות דף ד' הערה י"ד.

קידושין ב': חלק ההערות דף ט"ז הערה ל"ב*.

בענין מנלן שבגרות מוציאה מרשות האב. כתובות ב': תקט"ז.

ביאור דברי תוס' שאע"פ שממונא מאיסורא לא ילפינן אבל שפיר אפשר ללמוד מהפרת נדרים שכח האב בהממונות של בתו אינו נמשך לתוך בגרות.

כתובות ב': תקל"א.

קידושין א': י"ט (קטע "והנה תוס'").

בענין אם בתחילה לא נתנה התורה להאב כח בכתו אלא עד בגרות, או האם התורה נתנה לו כח לעולם רק שבאה בגרות ומפקיעה את כחו.

קידושין א': כ"ד, כ"ח סק"א (קטע "ובביאור"), כ"ט.

קידושין ב': רי"ט.

דברי רש"י שנסכים הבאים עם הזבח הם חולין גמורים לפני שחיטת הזבח ומש"ה לפני השחיטה אינם נפסלים בלינה, ודברי תוס' שחולקים עליו, וקושיית הגר"ז על רש"י.

זבחים ב': ש"ל.

דברי תוס' שמה שחטאת מצורע טעונה נסכים (דלא כמו שאר חטאות) לא חשיב בגדר "חידוש".

יבמות א': קמ"ט.

דברי הרמב"ן שאם רוב הציבור נדבו עולה, גם אלו שלא נדבו צריכים להשתתף בהנסכים.

זבחים א': קס"ב סק"א (קטע "ועוד כתב").

חומש: פ' ויקרא, תקריבו את קרבנכם (א', ב') סק"א (קטע "ועוד כתב").

בענין אם גוי מביא נסכים.

זבחים ג': קע"ט.

נער

בענין ביאור המלה נער, ובענין מה שמצינו מלה זו כתואר גם על אדם מבוגר כמו יהושע.

אבות: פרק ראשון ג' סק"ב.

חומש: פ' כי תשא, ומשרתו יהושע בן נון נער (שמות ל"ג, י"א).

סימנים בענינים שונים: י"ג.

שיחות: עמ' ל"ט.

דמויות ותקופות: יהושע א' סק"ג.

נערה, בוגרת

בענין שנים אומרים אחת בגבה ושנים אומרים אחת בכריסה (חצי דבר), עי' בערך עדות - חצי דבר.

עיי' עוד בערך אילונית.

בענין אם יסוד הדין של כל שבח נעורים לאבי' הוא שבתחילה זוכה ושוב זוכה

דרכו של רש"י שלבוגרת חסר רק קצת מהדם בתולים, ודרכו של הר"ח שלפעמים חסר לה כל הדם רק שפתחה סתום, ודרכו של הר"ן שלבוגרת יש כל הדם בתולים רק שפתחה פתוח.

כתובות א': רס"ב, רס"ה.

בענין המחלוקת אם בוגרת אסורה לכהן גדול.

כתובות א': רנ"ט.

בענין מאיפוא ממעטינן בוגרת מהקנס של אונס ומפתה.

כתובות ב': של"ו סק"ב.

נקמה

דברי החינוך שהלאו של "לא תקום" הוא כי הדבר בא אליו מהשי"ת.

כתובות ב': שנ"ו סקי"ב (קטע "וע"ע בחינוך").

סנהדרין: פתיחה לפרק חלק אות ח' סקי"ב (קטע "וע"ע בחינוך").

אבות: פ* סקי"ב (קטע "וע"ע בחינוך").

חומש: פר' וישב, וישמע ראובן ויציילו מידם (ל"ז, כ"א) סקי"ב (קטע "וע"ע בחינוך"). פר' כי תצא, תמחה את עמלק (כ"ה, י"ט) [ד].

דברי החפץ חיים בשם הסמ"ג בשם הירושלמי בענין הטעם למה אסרה התורה נקמה.

חומש: פר' תזריע, "בענין למה אין למספר לשון הרע חלק לעולם הבא".

נשיא הסנהדרין

בענין שרשות נשיא לדון מהני לפטור את הדיין שטעה, וכן כדי שיוכל הדיין לדון בע"כ של הבע"ד, עי' בערך דיינים - רשות נשיא וריש גלותא.

עי' עוד בערך קרבן שער נשיא.

א. מהותו

ב. התנאי של שבט יהודה

ג. דינים שונים הנוהגים בו

ד. כבוד נשיא

א. מהותו

דברי הרמב"ם שהנשיא הוא הגדול בחכמה מכל הסנהדרין.

קידושין ב': שצ"ו (קטע "ואולי יצויר").

סנהדרין: ל"ג (קטע "ולפי דבריו").

הוריות: נ"א (קטע "והנה בגמרא"), קפ"ו (קטע "ולפי זה").

דמויות ותקופות: יהושע א' סק"ג.

דעת תוס' שהמופלא שבבית דין אינו בכלל מנין ע"א, ודעת הרמב"ם שהוא הנשיא והרי הוא שפיר בכלל המנין וכהנ"ל.

הוריות: נ"א.

דברי הרמב"ם שהנשיא של הסנהדרין עומד הוא תחת משה רבינו.

קידושין ב': שצ"ו (קטע "ברם, אפילו").

הוריות: קפ"ו (קטע "ברם, אפילו").

אבות: פרק ראשון ב' סק"ג.

ב. התנאי של שבט יהודה

בענין מה שהנשיא צריך להיות מיהודה, האם זה מעכב.

סנהדרין: ל"ו סק"א.

אבות: רט"ז.

שצריכים שהנשיא יהי' מיהודה רק אחרי שהגיעה הנשיאות הפעם הראשונה ליהודה.

סנהדרין: ל"ו סק"ד.

שאוילי אחרי שהגיעה המלכות פעם אחת ליהודה צריכים נשיא מיהודה אפילו אם עוד לא הגיעה הנשיאות ליהודה.

סנהדרין: ל"ו סק"ד.

שהנשיא בא מיהודה ובית דוד מאמו אבל אביו יכול להיות משבט אחר.

סנהדרין: ל"ו סק"ב.

בענין אם יכולים למנות לנשיא מי שבא מיהודה ובית דוד מצד אביו ולא מצד אמו.

סנהדרין: ל"ו סק"ג.

אבות: רמ"ג (קטע "וצ"ל").

בענין אם הנשיא כפוף להריש גלותא גם כשאביו של הנשיא הוא מיהודה ובית דוד (כמו אביו של הריש גלותא, דצריך להיות אביו מיהודה ובית דוד).

סנהדרין: ל"ו סק"ג.

בענין אם צריכים נשיא לעיכובא בפסק דין של ב"ד של ע"א.

סנהדרין: ד' בההערה.

הוריות: נ"א.

שהנשיא הוא מאלו שמצווים להושיב דינים בכל הערים.

סנהדרין: נ"ד סק"ב (קטע "ועיין בסה"מ").

ובכל זאת גם כל הסנהדרין מצווים להושיב דינים: והנפ"מ בזה הוא שאם הם מצטרפים להנשיא ומעמידים מי שאינו ראוי הרי גם הם עוברים בלא תכירו פנים במשפט.

סנהדרין: נ"ד סק"ב (קטע "ועיין בסה"מ").

בענין אם מעבירים נשיא שחטא מגדולתו. הוריות: קט"ז.

הסברא שאע"פ שגם נשיא חייב שעירה בעבודה זרה כמו הדיוט אבל אין הכוונה שהוא נחשב לענין ע"ז כיחיד בעלמא, אלא גם בחיוב זה הרי הוא מתחייב בתורת נשיא.

הוריות: פ"ט.

דברי הרא"ש בב"ק שרק גדול הדור שקיבל רשות מהנשיא או מהריש גלותא, וכן טובי העיר שהמחום רבים עליהם, יכולים להפקיר מדין הפקר ב"ד הפקר.

סנהדרין: ל"ד (קטע "וי"ל דס"ל").

הדרך שהרמב"ם סובר שריש גלותא וב"ד של ארץ ישראל יכולים להפקיר גם לצורך אחר ולא רק כשזה לחזק פרצות הדת, ושרש"י סובר שנשיא וריש גלותא לא עדיפי מכל דיין רגיל שיכול להפקיר רק כשזה לחזק פרצות הדת.

בענין אם גם היכא שיש מלך מיהודה ובית דוד צריכים שהנשיא יהי מיהודה ובית דוד מצד אמו.

סנהדרין: ל"ו סק"ב סק"ד.

בענין מה שהרמב"ם לא הביא שהנשיא צריך להיות מיהודה ובית דוד (ודלא כדעת רש"י ששפיר צריכים).

סנהדרין: ל"ג (קטע "ולפי דבריו"), ל"ו סק"ה.

הוריות: נ"א (קטע "ונראה שהטעם").

ג. דינים שונים הנוהגים בו

שהדין של גדלהו משל אחיו אינו נוהג רק בכהן גדול אלא הרי הוא נוהג גם במלך ובנשיא ובראש ישיבה וכדומה.

קידושין ב': שצ"ו (קטע "ואולי י"ל").

סנהדרין: קע"ה (קטע "ואולי י"ל").

הוריות: ק"ה (קטע "והנה בכמה ולהלן שם").

אבות: ק"צ (קטע "ועי' ברמ"א שם").

חומש: פר' אמור, וקדשתו קדש יהי לך (כ"א, ח') סק"ה, שם, והכהן הגדול מאחיו (כ"א, י') [ב] (קטע "ובאמת הדין הנ"ל ולהלן שם").

בענין מה שהרמב"ם הביא גדלהו משל אחיו רק בכהן גדול.

הוריות: ק"ה (קטע "ודע").

חומש: פר' אמור, והכהן הגדול מאחיו (כ"א, י') [ב] (קטע "ודע").

שהנשיא כפוף בשרתו וכבודו להריש גלותא.

קידושין ב': שצ"ו (קטע "ואולי יצויר").

סנהדרין: ל"ו סק"ב, שע"א (קטע "וצריכים").

הוריות: קכ"ט, קפ"ו (קטע "ואולי יצויר").

סנהדרין: ל"ד (קטע "ועיין ברמב"ם"), ל"ח (קטע "והנה לכאורה").

אבות: ר"ג (קטע "והנה בביאור").

ד. כבוד נשיא

שהנשיא שנוזכר בש"ס לענין כבוד נשיא, וכן לענין אם כבודו מחול או לא, הרי הוא נשיא הסנהדרין ולא נשיא שבט.

סנהדרין: קע"ד, קע"ה (קטע ראשון וקטע "והנה מהך").

הוריות: קפ"ה, קפ"ו (קטע ראשון וקטע "והנה בכמה דוכתי").

בענין מה שהמחבר הביא להלכה דין כבוד נשיא אע"פ שאין הסנהדרין נוהג בזמן הזה.

סנהדרין: קע"ד.

הוריות: קפ"ה.

בענין אם כבוד נשיא הוא חיוב לכבד את הגברא, או לכבד את שורתו, או לכבד את תורתו, או כבוד הציבור.

קידושין ב': שצ"ה סק"ה, שצ"ו.

סנהדרין: קע"א סק"ה, קע"ה.

הוריות: קפ"ו (קטע "והנה בכמה דוכתי" ולהלן שם).

(חומש: פ"ר אמור, וקדשתו וגו' קדש יהי לך (כ"א, ח') סק"ה).

הדרך שמה שבפני נשיא חייבים לעמוד עד שישב במקומו הרי זה כי חכם מופלג הוא כרבו מובהק.

קידושין ב': שצ"ו (קטע "והנה עיין במחבר").

הוריות: קפ"ו (קטע "והנה עיין במחבר").

הדרך שכבוד רבו עדיף מכבוד נשיא.

קידושין ב': חלק ההערות דף ל"ג הערה מ"א.

החיוב לכבד את "בית הנשיא".

קידושין ב': חלק ההערות דף ל"ג הערה ל"ו.

המחלוקת אם כבודו מחול או לא.

קידושין ב': שצ"ה סק"ה, שצ"ו.

סנהדרין: קע"א סק"ה, קע"ה (קטע "והנה מהך" ולהלן שם).

הוריות: ק"ה (קטע "והנה לולא"), קפ"ו (קטע "והנה בכמה דוכתי" ולהלן שם).

חומש: פ"ר יתרו, לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים (י"ח, י"ב) [ב] (קטע "ועי' במכילתא" ולהלן שם). פ"ר אמור, וקדשתו וגו' קדש יהי לך (כ"א, ח') סק"ה.

דמויות ותקופות: משה רבינו א' סק"א (קטע "ועי' במכילתא" ולהלן שם).

שהיכא שאין כבודו מחול, אם מחל, לא רק שהאדם שאינו מכבד אותו הרי הוא עובר על איסור, אלא גם המוחל עובר על איסור.

קידושין ב': שצ"ב.

הדרך שטעמו של המ"ד שאין כבודו מחול הוא כי כבודו נלמד מהכהן הגדול מאחיו, וס"ל שכ"ג אין כבודו מחול.

קידושין ב': שצ"ו (קטע "ואולי י"ל").

הוריות: ק"ה (קטע "והנה לולא").

חומש: פ"ר אמור, וקדשתו וגו' קדש יהי לך (כ"א, ח') סק"ה.

דברי הכסף משנה בשם הריב"ש בשם הראב"ד שאפילו מי שיכול למחול על כבודו (כמו נשיא למ"ד כבודו מחול) אינו יכול למחול על בזיונות.

יבמות א': צ"ח סק"ב.

יבמות ב': תרנ"ט סק"ב (קטע "גם י"ל שלעולם"), תרצ"ה סק"א (קטע "ובאמת").

כתובות א': תכ"ב.

כתובות ב': תקכ"ח (קטע "מיהו אולי יש לפרש").

קידושין ב': שע"ב סק"א, שפ"ג, (שפ"ד), (שפ"ה), שצ"א (קטע "מיהו אולי"), שצ"ה סק"א, שצ"ו (קטע "ברם אולי י"ל"), חלק ההערות דף ל"ג הערה י"ט.

חומש: פר' ויחי, "עוד בענין שבטי אפרים ומנשה" [ב] (קטע "אמנם נראה") [ג] [ד].

בענין שאפרים ומנשה נחשבו כשני שבטים לענין נשיאים.

הוריות: ע' (קטע "אמנם נראה" וקטע "ולפי זה י"ל"), ע*, ע"א.

חומש: פר' ויחי, "עוד בענין שבטי אפרים ומנשה" [ב] (קטע "אמנם נראה").

נתין - נתינה

"נתין קודם לגר".

הוריות: קע"ח.

דברי רש"י שנתניה אסורה משום לא תחתן במ.

יבמות ב': של"ז סק"א.

כתובות ב': שט"ז, שי"ח.

שיטת הרמב"ן והרשב"א שהלאו של לא תחתן נוהג רק בהנתינה עצמה שנתגיירה אבל לא בדורותי.

כתובות ב': שי"ח.

בענין אם נאמר שנתניה אסורה רק מדרבנן, האם רבנן קבעו איסור גברא או גם איסור חפצא.

כתובות ב': שי"ב (קטע "וי"ל" וקטע אחרון).

שנתין או עבד (שהם מדרגה למטה מממזר) שהם ת"ח אינם קודמים לכהן גדול ע"ה כמו שממזר ת"ח קודם לכ"ג ע"ה.

ב"ק א': תפ"ה.

הוריות: ק"פ סק"ב, קפ"א [גוי] (קטע "גם י"ל שהחסרון").

אבות: ר"כ סק"ב.

סימנים בענינים שונים: "סוטה" י"ג.

קידושין ד': שי"א בההערה.

ב"ב א': י"ח סק"ו בההערה הראשונה.

סנהדרין: מ' (קטע "גם י"ל שבתוך"), קע"א סק"א (קטע אחרון), קע"ה (קטע "ברם אולי י"ל").

הוריות: ק"ה (קטע "ברם אולי י"ל"), קנ"ג (קטע ראשון).

אבות: ר"ח (קטע אחרון).

חומש: פר' אמור, וקדשתו וגו' קדש יהי לך (כ"א, ח') סק"א ולהלן שם. פר' כי תבוא, ארוך מקלה אביו ואמו (כ"ז, ט"ז) סק"ב ולהלן שם.

נשיא שבט

בענין התפקיד של הנשיאים של השבטים בחלוקת הארץ.

קידושין ג': כ"ח, כ"ט.

ב"ב ב': פרק יש נוחלין כ"ג סק"ד, כ"ד סק"א בההערה הראשונה ובההערה השני.

חומש: פר' מסעי, אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ וגו' (ל"ד, י"ז) סק"ד, שם, "עוד בענין סדר חלוקת הארץ" סק"א בההערה הראשונה ובההערה השני.

בענין אם הדין של נשיא הוא מעצם המהווים של השם שבט (דהיינו שבט אינו רק זרעם של אחד מבני יעקב אלא הגדר של שבט הוא אנשים שמאוגדים יחד עם דגל אחד ונשיא אחד), או האם הדין של נשיא הוא דין שחל על שבט אחרי שנקבע כבר לשבט.

הוריות: ע' (קטע "אמנם נראה" ולהלן שם), ע*, ע"א.